

OLION

RITZI REINIK

avoy ball" Estonias

Fot. K. Akel

HINI
35 SE

NR 16 OKTOOBER 1935

JUHAN SINIMÄE

LINATÖSTJAD

Muld paendub jalge all ja valendab kõik niit,
kui tiigis vaotuselt nad kiva ajavad.
Käed tõstvad lepaõhku, hüüded kajavad
ja nõrguma vett kaldal kasvab peode riit.

Aroome hapukaid ja pritsmeid paiskub siit,
saab kibemõrkjaks kõik ja matsud lajavad.
Siis kummarduvad võõni, vikla vajavad,
et heita viimne tõste, suu täis rõõmust viit.

Peopesa märge vastu piip kord koputab,
jalgrätte muste käsi uhab, loputab.
Siis loiult lamatakse meelitama und.

Leht kuldne langeb, rändab pilvesaarestik
ja kaugel häälitseb rändluiki kaarestik.
Nad unes käivad linnateed, rees pund ja pund.

Peremees ja sulane

Fot. I. Paalman

Linapõllul

Fot. I. Paalman

Juhan Sinimäe

Kesapõllul

Siin virtsalõhna segub suits ja turbakirts,
sest kungi kaugel roomab tuli metsalanges.
Kuldkollane on nurmel sõnnik hanges
ja lakkamatult peenral saagib põuasirts.

Käea tõstvad sõnnikut, all jalge muld ja virts,
käib töö ja kõnnib valu pihas kanges.
Naer kustub, igatsus on pilgus ranges,
kui lõpeb ämbri viimne joogitirts.

Õhk virvendab, kõik nagu tulle kastub,
kuid üha hoiab vikla peo ja käevars tang,
muld muutub kollakaks ja vähemaks saab hang.

Jalg sõnnikusse maetud raipel' astub.
See talvel nürisünnituses surnud veis.
Lus aastal teisel kasvab sellest nurmel leib.

Viljapeks isaisade kombel Viru-Jaagupis

OLILION

VIIES AASTAKÄIK

N 16 (61) 1. oktoober 1935

ERNST KRUSTEN

Vestlus tulega

Õö. Lõike metsaserval. Selle juures rändur istub tukkumisi.

I LEEK (röömsalt loites):

Ma soojendan, ma tekitan tas kodususe tunde, et vaene mees võiks unistada mugavusist ja unustada matka piinad, äparduste rea. Mu paitus väsinus loob soovi kujutleda toanurka puhast, valget, segamata kusta puhata võiks, oma palveid sosistada.

II LEEK:

Ta silmad sulgenevad, nüüd on paras aeg, et jätta kitsas ring, tee murda vabadusse.

I LEEK:

Kui halu murdumine puistab sädemeid, siis korruga me levineme mitmes suunas.

III LEEK:

Me metsa haaramel!

IV LEEK:

Me tungime ta sisse, südamesse.

V LEEK:

Ja murrame!

II LEEK (hoiatavalt):

Kui aga kauaks jääme tuhahunnikule, siis enne koitu veel meid ootab lämbumine, surm.

I LEEK:

Ma puistan sädemeid.

I SÄDE (eemale karates):

Kui pisutki veel pääseks kaugemale!

INIMENE (virgudes):

Jää paigale, jää sinna, kus su ase!

I SÄDE:

Mu ase kõikjal, kus...

INIMENE (kustutab):

Su ase põrmus!

II SÄDE (esimest täiendades):

Kus türranne pole.

INIMENE (kustutab):

III SÄDE:

Mind minna lase!

INIMENE:

Su koht on siin.

III SÄDE (kustudes):

Ei meie asupaika määra vägivald.

IV SÄDE:

Ei meie suunda ka.

INIMENE (kustutades):

Ja ometi.

IV SÄDE (kustudes):

Kes kustutab, teeb üsna lihtset tööd.

V SÄDE:

Mind tõsta üle kraavi, aita, vii!

INIMENE (kustutab sellegi):

Tõepoolest säältpoolt kraavi oleks kerge vaevul jõuda metsa südamesse, võidutsedes.

Ja sinu huiumine sunniks metsalisi

ka huludes kas hukkuma või põgenema tulemere eest.

I LEEK (kõrgele loites):

Kui oleks tuult!

INIMENE:

Või puuduks silm, mis teraselt ei valva.

II LEEK (kõrvale haarates):

Mind ära tõkesta!

INIMENE:

Sul koldes sarnastki ei ole vabadust.

I LEEK:

Kui vana juus

maad säältpool kraavi katab kulu mullune.

Säält jooksujalu libiseksin üle

ning kanarbikku sööstuksin kui madu,

ning vanad kuused oma habemetes

mind tõstaks üles, kannaks, levitaks.

Ja metsa sammastik siis oleks äkki näha —

nii tore vaatepilt veel enne kadu.

INIMENE:

Ma tean, sa läheks, laastaks terve maa

ja vaeselt riisuks tema viimse särgi.

I LEEK:

Kus vana kaob, säält tekib vastne elu.

INIMENE:

Jah, vastne —

kuid vastnegi on rõõmuks ainult neile,

kes kavatsevad seda jälle hävitada.

SÄDE (ootamata):

Ma ise leian tee.

INIMENE (kustutades):

Ei, sinnapoole kraavi sa ei saa —

sa lähed eel ja leek käib sinu järgi.

I LEEK:

Kes jõuetu, see põlgab vabadust,

sest vabaduses nõrgad surevad

ja tugevatest tekib võimsam sugu.

INIMENE:

Miks sa ei hõõgu säält, kus vaja hõõguda?

LEEK:

Kus on see paik?

INIMENE:

Ma mõtlen inimese hinge.

Järg teisel küljel

TEGEV JA VASTUTAV TOIMETAJA: GEORG NÄLAPÄÄ

VÄLJAANDJA: JAKOB LOOSALU

TOIMETUS:

TALLINN, RATASKAEVU 6-2. TEL. 446-52

TOIMETAJA KÕNETUNNID: 9-10 h. ja 4-1/25 p. l.

TALITUS: RATASKAEVU 9, TEL. 460-48

POSTI JOOKSVA ARVE NR.: 29

ILMUB KORD KUUS TALLINNAS

TELLIMISHIND: AASTAKS 3 KR. 90 S.

6 KUUKS 2 KR., 3 KUUKS 1 KR.

KAHEKS KUUKS 70 S., KUUKS 35 S.

ÜKSIKNUMBER 35 SENTI.

EDUARD HUBEL,

kirjanikunimega

MAIT

METSANURK

Ajaloolise romaani

„Ümera jõel“ autor

Fot. Parikas

1911

1914

1930

1934

Fot. J. Kalm

LEEK:

Ma hõõgunud ka sääl,
ma kõigi südameis kord leegitsenud,
kuid harva võinud kõrgeks puhkeda.

INIMENE:

Jah, ükskord kunagi!

LEEK:

Mul asupaika püsivat sääl pole,
mind ühest hingest välja ajab rikkus
ja teise hinges vaesus lämmatab —
mul kitsas sääl.

Ei vesi kustuta mind alati,
ja mõnikord ma lööman vihma all.
Ma ookeanil haaran laeva
ja päästa seda asjatuks jääb vaev,
kuid leegitseda inimhingedes
on vägitegu, mis käib ülejõu —
ma kohe kustun säälses viletsuses.

INIMENE:

Kuid mina viin su inimhingedesse,
su õhutan sääl puhtalt leegitsema.
Nüüd aeg on sarnane, et vajatakse tuld,
suurt üleschitavat, positiivset.
Nüüd sellest räägitakse, seda nõutakse.

LEEK:

Nõrk tahab olla tugev — rumal tark,
ja haige tajub tervest paremini
kui hää on tervist evida.
See vastuoksus sääduseks maailmas,
kus vahelduvad öö ning päev.
Ja nõnda maailm, laostunud maailm
ei saagi teisiti, kui sellest unistada,
mis talle vastandiks —
ta süda igatseb, mis puudub tal.

INIMENE:

Ma siiski sinu inimhinge viin.

LEEK:

Sina!

INIMENE:

Jah, kas ma pole valitu?

LEEK:

Sa oled õilis, aus ja suuremeelne.

INIMENE:

Sa eitada ei saa.

LEEK:

Ei saa, ei tahagi.

INIMENE:

Kuid?

LEEK:

Kas sa ei koge
ka oma traagikat ja oma saatust,
kas sulle tundmata on osa ausate?

INIMENE:

Ma armastasin sind, kui olin alles laps,
sind, lõket, määratumat tuld ma oleks kaisutand.

LEEK:

Mind oleks kaisutand, kuid mina haarasin
su hiljem oma sülelusse, kaisutasin sind.
Sa ise igatsesid seda, soovisid.

INIMENE:

Ei saanud teisiti,
sest vale, ülekohtus, ahnus piiras mind.
Su abil, leek, neid tahtsin tõrjuda
nii, nagu tõrjutakse hunte näljaseid.

LEEK:

Ja siiski kõik need hundid endiselt
maailmas varitsevad, murravad.
Ja sinust, — mis on sinust saand?

INIMENE:

Mis minust sai?

LEEK:

Tuhk, kustund tulease.

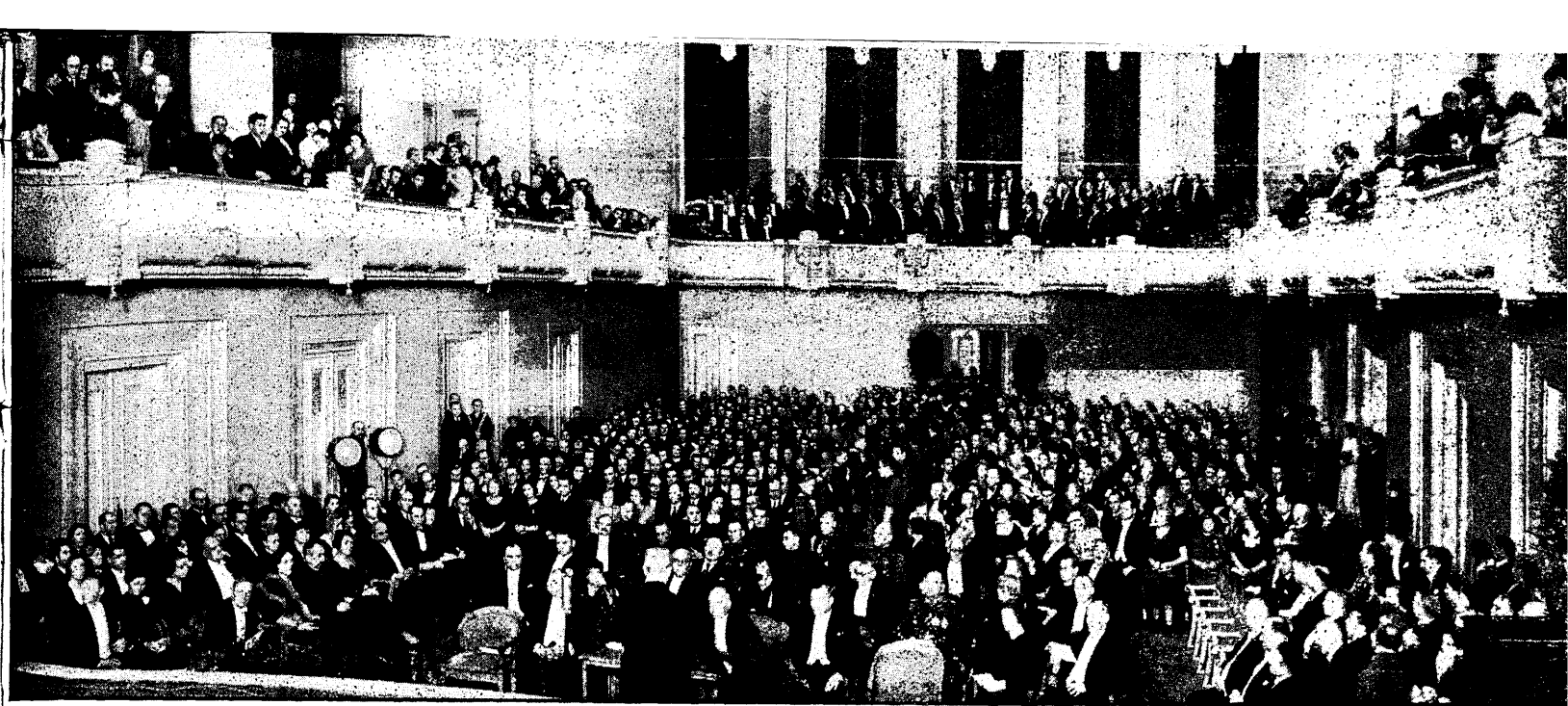
INIMENE:

Sa minuga ei tule siis?

LEEK:

Mind mõrvar paremini oskab käsitada.
Kui heidab tema tungla, süttib kõik,
ükskõik ta kuhu viskab sädeme.

Ernst Krusten

Raamatu-aasta juubeliaktuselt „Estonia“ kontsertsaalis

Fot. Parikas

JUHAN JAIK

RA pääsekretär

RAAMATU JUUBEL JA RAAMATU-AASTA TÖÖ

NÜÜD pärast raamatu juubeli pääaktust Tallinnas on raamatu-aasta töö tõusnud oma haripunkti. Pääaktus Tallinnas oli pääle kõige muu ka selle suure töö alguseks, mis käib praegu üle maa.

Tuleb vaadelda lahus raamatu juubelipidustusi ja raamatu-aasta tööd. Juubeliaktused ja muud juubelipäevale pühendatud algatused taotlevad esmajoones selle meie kultuuriloo suurima sündmuse pidulikkude äramärkimist, kuid sellejuures aktustel on väga suur tähtsus raamatu propaganda mõttes. Meie oludes eriti tähtis on aga see, mida nimetame raamatu-aasta tööks üleriiklikus ulatuses. Kogu see suur liikumine, mille on kutsunud välja raamatu juubel, ei tohi teenida ainult aktustel piduliku meeleolu saavutamise sihti, vaid see suur tööpuhang, mille kutsub välja selle ajaloolise sündmuse mälestamine, peab olema sihitud ka millelegi praktilisele ja püsivamaga tähtsusega ülesandele.

Selleks suureks ülesandeks raamatu-aasta puhul on nimelt see, mis käib kaasas iga juubeliga, nimelt juubelari austamine. Kuna juubelari meil on raamatu, siis ongi Riigivanema poolt juubelipäeva sisaldav iseseisvuse aasta kuulutatud raamatu-aastaks. See tähendab, et sellel raamatu-aastal kogu meie elu peaks liikuma raamatu tähe all. Kogu meie seltskonna tähelepanu peab olema pühendatud raamatule ja kogu meie avalikkust, alates Valitsuse-asutustest, omavalitsused, meie rohkearvulised kultuurhariduslikud ja teised üldrahvuslikke sihte taotlevad organisatsioonid, kogu meie haritlaskond ja kogu meie rahvas viimse metsataguse külani peavad sel aastal pühendumise tööle, mille sihiks on, et see raamat, millel Eesti rahva kujunemisloos ja ta taotluste võidulepääsemisel on olnud esmajärguline tähtsus, et see raamat, millel ka tänapäeval on määratud ülesanded täita, pääseks oma ülesandeid täitma, s. o. et ta muutuks kättesaadavaks igaühele nii linnas kui maal.

Raamatu juubeli ümber on räägitud ja kirjutatud raamatust väga palju tunnustavat. Kõigist sellest peaks järgnema, et oleks aeg paremini korraldada selle suure kul-

tuurteguri olukorda. Just eesti raamatu arengu neljanda sajandi lõpuks selle sama raamatu olukord on muutunud õige halvaks. Raamatu-aasta kestel peaks tekkima soodsamad tingimused meie raamatu arenemiseks. Nimelt peaks saama kergeks tema pääs rahva hulka. Raamatu levik peaks suurenema ja kiirenema. Selleks on tarvis, et meie raamatukogud saaksid kindlateks raamatu ostjateks. Raamatukogud saagu asutusteks, millede kaudu meie raamat oleks lugemiseks kättesaadav kõigile, kuid ühtlasi raamatukogud peavad olema meie raamatu ostjad, s. t. meie kirjandusliku loomingu ainelised kandjad. Peab lööma läbi teadmine, et raamatukogude ülesanne ei ole üksnes lugemismaterjali muretsemine rahvale, vaid nende teiseks ülesandeks on raamatu ostjana võimaldada meie kirjandusliku loomingu edasiarenemist.

Kuid meie raamat ei peaks tõusma ausse mitte üksnes raamatukogudes, vaid ka kõikides perekondades, kus on võimalik raamatuid osta. Kui meie võrdleme vaimutoidu tarvitamist füüsilise toidu tarvitamisega, siis järeldub sellest selgesti, et raamatukogu tarvitamine vaimutoidu hankimiseks on see sama, mis kehalise toidu tarvitamine avalikus söögimajas. Nii nagu igaüks armastab oma kehatoidu küsimust korraldada oma kodus, nii peaks ka iga kodu leiduma oma vaimutoidu allikas — kodune raamatukogu.

Koos raamatukogunduse propagandaga raamatu-aasta puhul peab käima igal pool ka raamatu lugemise propaganda. Sama tähtis, kui on raamatu levik, on ka see, et raamatuid loetaks ja meie raamatutes peituvad väärtused saaksid hulkade omanduseks, et meie raamatus peituv vaim pääseks maksvusele meie elus ja et meie paremad mõtted pääseksid juhtima meie tööd ja toimetusi. Peab lööma läbi teadmine, et iga kodanik ei pea olema kaasa-elav ja kaasatundev mitte ükski riigi majanduslikkudele ja poliitilistele küsimustele, vaid samasugusel määral kodanikkude kihid peaksid elama kaasa ka meie vaimliste ja kultuurilistele eluavaldustele ja püüetele.

Vastuvõtt Kadrioru lossis raamatu-aasta pidustuste puhul 8. sept. s. a.

Fot. Parikas

Pildil: Kolonel H. Grabbi, E. Maddisson, dr. E. Kant, G. Ney, kindral J. Laidoner, Marie Under, Henrik Visnapuu, pr. Tuglas, pr. Laidoner, riigivanem K. Päts, P. Olak, pr. L. Eenpalu, dr. J. Vasar, Artur Adson, Albert Kivikas, K. E. Sööt, kunstnik Mugasto, mitropoliit Aleksander, põllutöömister Talts, prof. J. Aavik, Aug. Mälk, pr. Kornel, pr. Steinmann, pr. Keller, not. Kristelstein, Friedebert Tuglas, A. Jürman, majandusminister K. Selter, toim. Tammer, pr. Tammer, mag. Joh. Aavik, F. Puksoo, prof. H. Kruus, prof. Gustav Suits, toim. Taklaja, Leedu prof. Mykolaitis, A. Veiler, ministriabi Keller, hr. Sibul, kohtuminister Müller, August Gailit, Juhan Jaik, ministriabi H. Laretei, D. Treude, pr. Veermaa, Leedu kirjanik Liudas Gira, politseidir. Veermaa, haridussotsiaalminister N. Kann, hr. Jürgenson, piiskop H. B. Rahamägi, pr. Rahamägi, dr. O. Kallas, pr. A. Suits, Ed. Hubel (Mait Metsanurk) Ernst Särgava (Peterson), Erni Hiir j. t.

Vastavalt nendele põhimõtetele raamatu-aasta töö on kõikjal suunatud raamatukogude sisaldavuse tõstmisele. Peame jõudma niikaugele, et meil oleks kindlustus, et kui meie näeme kusagil silti „raamatukogu“, siis meie võime teada, et see sisaldab kõik paremad raamatud, mis on ilmunud eesti keeles ja et meie näeme oma ees asutust, mille ülesandeks on hoida kaduma minemast seda kapitali, mida riik on mahutanud oma noorsoo päädesse ja südamesse hariduse näol kooli kaudu ja et siin on asutus, mis jätkab seda tööd, mis algas koolis. Juba vanasti üteldi, et inimene õpib nii kaua kui ta elab, kuid eriti palju õppida on vaja igalühel veel praegu, mil elu arenemistempo on kiirem kui kunagi varem.

Raamatu-aasta puhul tuleb meil tõsiselt tööd teha ka meie kooliraamatukogude seisukorra parandamisel. Nimeliselt on meil olemas umbes 2500 õpilaste raamatukogu, kuid rõhuvam enamuses need raamatukogud eksisteerivad ainult nimeliselt ning nende asemel haigutab suur ja pime tühjus, mis kisendab kiire täitmise järele. Kooli ülesanne on õpetada noorele inimesele kätte tee raamatu juure, kust ta edaspidises elus siis oskaks ammutada, mis talle tarvis. Seda ülesannet saab kool kätte ainult siis, kui tal on kasutada hää õpilasraamatukogu, mille kasutamine kasvataks noored inimesed raamatusõpradeks. Lapsed on meil kõige innukamad raamatulugejad. Nendeni on maailm veel algusest lõpuni täis kõike huvitavat ja suuri imesid ning nende kujunemisjärgul on neile pakutaval vaimutoidul määrav tähtsus nende tulevastele suhtumistele. Ei kellelegi pole raamatute lugemine nii tähtis ega ühiskondlisest

seisukohast vaadatuna nii tulutoov kui lastele ja noorsoole. Meie aga võime samal ajal, mil meie pühitseme oma raamatu neljasaja aastast juubelit ja mil meie iseisev riik on juba 18-aastat vana, näidata riigi südames algkooli, kus kõige hoolsamast otsimisest hoolimata, leiame ainult ühe raamatu — kooli hoolekogu protokollil raamatu.

Siin on määratu tööväli, millele raamatu-aasta puhul kogu meie rahvas peab pühendama oma tähelepanu ja suunama kooliraamatukogude ülesehitamisele oma jõu, sest vajadused sellel alal on nii suured, et ei riik ega omavalitsus selles ükski parandust tuua ei suuda. Suurimat parandust siin peab tooma Riigivanema poolt algatatud raamatute annetamise aktsioon, kuid ühtlasi ka kõik kohapäalsed jõud peavad vastavalt kaasa aitama, sest kogu raamatu-aasta töö on mõeldud tööks oma kodukoha kultuuriliseks sisustamiseks.

Nende suurte ülesannete läbiviimine kohtadel nõuab kohapäälsetelt tegelastelt küllalt hoolt ja tööd, kuid peame meeles pidama, et iga rahvas suurtel tööperioodidel on kannud oma suuri raskusi. Vaevad aga ununevad ja jäävad järele võidud.

Kuid need võidud jäävad ka mälestusmärkideks meie käesoleva põlve kultuuritahtest, tema teovõimest, tema aadete kõrgusest ja tema teadlikkusest rahvuslikkudes suurülesannetes.

„Olionile“ kirjutanud

Juhan Jaik

LIINU TEELT (Otepää-Truuta-Antsla)

Fot. I. Paalmann

Seltskondlikust organiseerumisest

Kuidas saaks äratada kodanikes huvi osavõtuks seltside elust

AJAKIRJANDUSES, eriti end. *Kajas*, on korduvalt võetud sõna seltskondlikes organisatsioonides valitseva töölõiduse meeoleolu vastu.

Üheks põhjuseks, miks *Kaja* selle näiliselt mitte väga olulise küsimuse vastu huvi tundis, võis tal olla kaalutlus, et on tarvis täita kodaniku töövabu hetki, mil mahti elu üle järele mõtlemiseks, vaimse tööga. On ju ka tähtis, et saaks otstarbekalt kasutatud rahva energia muulgi alal, kui seda on näit. põllutöö. Töötahe rahvas ei pea saama suitsuna haihtuda õhku.

Eriti sügise ja talve tulekul on vaja täita tühiimik maarahva vabas ajas. Asub kodanik sellal seltsielu korraldama, siis on tal jälle tegevust ning elu mitmekesisemat tegevust. Ta kandub argipäeva musta töö mant vaimsele tegevusele. Ning seltskondliku töö näol — säärasele vaimsele tegevusele, mis temale endale ega üldisusele kahjulikuks ei või osutada, vaid otse vastupidi — osutub tervele ümbrusele kasulikuks, kui vaid innukalt ja otstarbekohaselt töötatakse.

See oleks siis raha üks külg. Üks põhjus miks ajalehes pühendatakse tänapäeval juhtkirju ka mingisugustes, kunagi minevikus asutatud maa-seltsis või seltsikeses valitseva töölõiduse, juhtide eemalehoidumise ja muu säärase meeoleolu vastu — seltsielu elustamise tarvilikkuse kasuks.

Aga — rahal on veel teine, olulisem külg, mis võib haarata eesti ellu rahva tuleviku seisukohalt sügavasti. Sügavamalt, kui seda ligikaudseltki kohe kindlaks teha võiks.

Mida tahame sellega ütelda?

Küll kõigepäält seda, et *Kaja* järglane j. t. ajalehed, kes seltskondlike organisatsioonide korraldamise küsimusest suvel juttu alustasid, — et nad peaksid rääkima selgemat keelt ning veel suuremat hoolt näitama küsimuse vastu. Kõige laiemad rahvahulgad peaksid ju teadlikuks saama, et seltskondliku elu korraldamine või teiste sõnadega — rahva vajamine enesekorraldus vajab tungivalt talle tõsise tähelepanu pühendamist, nii ajakirjanduse kui rahva enda poolt. Miks?

Rahva ellu on saabunud uus ajajärk. See taotleb meie kõikide rahvakihtide ühendamist ühiseks tervikuliseks, igati isamaalikul meelestatud ühikuks.

Muidugi. Aga, küsitakse, sünnib ja saab see rahvakihtide ühendamine sündida näit. mõne valla või küla-kolka rahvaraamatukogu, näite- ja muusika- või muu maa- ja linnagi organisatsiooni olemasolu ja töösakese kaudu? Isamaalikumaks juba nood seltsi-kübemekesed palju ja kiiresti loide inimesi ei muuda, eriti neid, kes näit. kalendri majja muretsemise kõrval muu kirjasõna vastu küll oluliselt huvi ei tunne, katsutagu neile kui kuraasikalt tahes teissuguse toimise tarvilikkust selgeks teha kas või nende endi kodus vastava tasutagi kirjan-duse või suulise seletuse abil?

Ometi!

Kui selle-teise maa-organisatsiooni kaudu tilga kauptagi midagi johtub pugema ka lojuma ning tagurliisema taadi-eide põue nii, et neile valgust, olgugi tuhmi tulukesena paistma hakkab, — juba siis on vastava seltsi olemasolu õigustatud ja ta töö kandnud vilja. Kui palju kergemini aga saab mõjutada vastuvõtlikku noort rinda — ka just seltside kaudu! Asjata pole seepärast kerkinud üles näit. kogu noorsoo sundusliku organiseerimise küsimus.

Peaaegu kogu Euroopas on käimas rahvaste elu ümberkorraldamine ja ümberkorraldamine ses-teises suunas. Vanadki, kogemustega riigid pühendavad hoolikat tähelepanu seltskondlike organisatsioonide küsimusele. Ja me näeme, kuidas selle hooli tulemusena mitmes suurriigis igasugused organisatsioonid on suutnud haarata kogu oma rahva südant nii, et valitsuse juhid võivad õigusega arvestada rahva seismist nende taga kindla toena.

Võidakse ütelda: need on uued poliitilised loosungid, mis rahvais elavust tekitavad. Ei; mitte ainult poliitilised õpetused ning poliitikute manööverdused, mitmesugused puhangud selle-teise, rahva enesetunde ja elu-

TALLINNA KONSERVATOORIUMI VIIMNE ERALEND

Esimeses reas, õppejõud: vanem õpet. R. Kull, prof. A. Kapp, õpet. H. Einer, vanem õp. A. Pappmehl, vanem õp. L. Hellat-Lemba, prof. Artur Lemba, vanem õpet. Aino Tamm, dir. prof. J. Aavik, inspektor J. Vaks, prof. Th. Lemba, vanem õp. S. Antropoff, prof. J. Paulsen, õp. R. Böläu, vanem õp. A. Arder.

Teises reas, lõpetajad: Elmar Vollmann, Artur Flink, Veera Lensin, Aino Käba, Miralda Jeimann, Eugenie Tsiolkevitsch, Eugenie Suni, Cilla Rosin, Basja Rosin, Antonina Tamm, Hanna Josselov, Anna Elbrecht (Einla), Debora Ryback, Leja Lever, Erica Uhlberg, Armilda Kroon (Pedriks), Elga Tannebaum, Muusa Jannes, Eduard Maasik, Lydia Adler.

Kolmandas reas, lõpetajad: Viktor Lemba, Edgar Arro, Ekatarina Sevastjanov (Lovjagin), Margarete Kottisen, Heiga Malm, Olly Tallmeister, Elfriede Reisberg, Hilja Spridis, Hillar Pöld, Ellen Roos, Verner Mühlen, Adele Kleitsman, Eduard Maasik, Boris Kulmann, Gabriel Gordon, Olev Roomet (Kreitsmann), Rudolf Avesson.

liste majanduslike küsimuste korraldamise või millegi hääkstemise nimel. Ikkagi suurt osa säärase rahvatervikute virgumises, kodanike liikumises on etendanud ja etendab kasvatusliku tee kaudu tulevikuski see õige taip, hoog ja tuli, mis aate nimel suunatakse rahva seltskondliku elu südamesse nii, et see hakkab tuksuma, virgudes tardunud, otsekui külmunud olukorrast.

Selline, milline on rahvaste seltskondlike organisatsioonide töö ja see, kuidas seda millise vaimu kaudu juhitakse, — just seda laadi kujuneb peatselt ka rahva tee.

Igasuguste põllumeeste-, laulu-mängu jne. seltside kaudu saime organiseeritult jõudu võitlemiseks balti aadliku ja vene ülevõimu vastu! Ja eks ole nii, et süütud üldlaulupeod, organiseeritud seltside kaudu, laulsid, nagu on toonitatud, meie rahva vabaks ja iseseisvaks!

Poleks olnud rahva kokkutuleku võimaldamiseks näiteks j.t., poleks ka kuidagi saanud võimalikuks rahva kiire virgumine eestluseks. Nendeta oleks ärkamisaja laulikutega ja ajalehemeeste töö jäänud poolikuks. Nendeta poleks meie pärasised riigimehed saanud kõnede pidamise harjutamiseks võimalusi, kokkupuudet hulkadega ega muid kogemusi rahva tundmiseks ja laiemaks juhtivaks tegevuseks. Seltside juhatuste laudade tagant on meil välja kasvada võinud riigi kui suurorganisatsiooni juhtimise oskus! Vähe sellest: organiseerimisoskuseta, kogemusteta juhid poleks mõistnud õhutada eestlast astuma vabadussõtta ega teda võidule juhtida.

Meie isamaalikud kõnemehed ja poliitikategelased ning üldse eesti asja juhtijad on kõik, peaaegu viimseni, saanud suurema või väiksema kooli igasuguste seltside juhatuste laudade tagant.

Nii, kuidas mõeldi ja töötati seltsides, — nii see või teises suunas on ka liikunud kogu eesti rahvuslik töö, kordame.

Meie näeme, milline määratu mõju ja võim on seltskondlikul organiseerumisel Eestiski olnud.

See on nii. Mineviku seisukohalt?

Täpselt samad nõuded, mis ütlevad — organiseerumise kaudu edasi! — on maksivad ka oleviku kohta.

Eksivad need, kes arvavad, et kui on meil saavutatud riiklik iseseisvus, et siis on seltsielu Eestis oma olulisema osa rahva koondamise kasuks täitnud.

Näiliselt vaid on ta oma osa tähtsuse kaotanud! Selle eksliku arusaamisega asjast seletub ka kodanike passiivsemaks jäämine seltside elu korraldamise ja kaasa tömbamise alal ning huvide koondumine teisale — rohkem enda üksikisikule — või koguni värvsete huvide kahanev üldse. Muidugi, vabadussõda on võidetud, juhid seltside kaudu riigile antud — mida's veel? Vaja aga mõelda nüüd, kuidas tuleme toime oma väikestes, kitsastes oludes iseendaga?

Kahjuks väga mitmesugused põhjused on avaliku elu tegelasi viimastel aegadel üldse võõrutanud osavõtust organisatsioonide tööst. Ühed on pettunud, teised tüdinunud, kolmandad, nagu üteldud, ekslikult ei näe enam seltsides suure ülesande täitjat. Külanoorus hindab veel vaid nende kaudu organiseeritavaid simmaneid — hommikuni kestvaid jalakeerutusi moodsete, võõraste(!) lõõklaulude ja viiside saatel.

Seltsielu Eestis tuleb korraldama hakata, sest see pole kõrvalise, vaid otse esmajärgulise tähtsusega probleem.

Kui aga saadakse aru, et rahva ühtekuuluvuse tunnet ja tööarmastuse rahumeelt, killunematust poliitilistesse rühmitustesse j. m. s. ei saa viia teisiti igasse kodusse kui rahva osavõtu kaudu seltskondlikust tegevusest, — ja seda pidagem õigeks, — siis küsigem: kuidas aga saaks seltside elu vastu kodanikes huvi äratada? Mitte neile

Abessiiniasse sõtta! Fot. A. Kärp

ainult selgeks teha, et seltskondlik töö pole enam otsekui kuidagi üleaarne.

Lugenud *Kaja* j.t. lehtede poolt küsimusele pühendatud kirjutusi ei ole autor neist leidnud peaaegu muud kui nurisemist, miks ometi inimesed ei taha kanda seltskondlikust tööst osavõtu — kultuurinimese kohustust.

Nagu igasugune, nii ka ideeline töö peab inimesele võimaldama tasu. Seda ei nõua ainult meie majanduslik, realistlik ajastu, mis on harjutanud inimesi ootama ja saama seda- või teissugust isiklikku kasu ka „pärlite eest, mida sigade ette ei kanta“. Töö ja tegevus on tasu alati eeldanud. Selle vaid vahega, et on olnud ajastuid, mil ideelise töö tegijat rahuldab päämiselt töö ise; et talle oli ka seltskondliku töö ja selle siht kuidagi otsekui püha.

Tänapäeval on asjad sageli nii kujunenud, et kui ongi leidunud ja leidub inimesi, kellele veel on tõsiselt püha töö ligimise, s. o. ümbruse, oma rahva ja ühiskonna kasuks, siis sageli selliste ohvrite toomise saatel, et pole ime, kui töötahteline lõppeks ühes teistega ikkagi tuimub, jääb passiivseks ning — tõmbub iseendasse; et tema huvid kanduvad teisale või üldse kahanevad apaatiaks kõige ja kõigi, vahel iseendagi vastu.

Tunnistagem ometi, et säärane — nimetagem seda nii — vaimsete huvide kõdunemisprotsess rahvas on käinud. Ärgem juurdlegem pikemalt, millistel igakord põhjustel, vaid leppigem ajakirjanduse poolt selle tööga ja selle üleskutse nendinguga: astugem rahva enda hulga — seltskondlikku elu jälle korraldama.

Aga kuidas? Juhiseid pole andnud ka *Kaja*. Ainult koputamist südameile on ikkagi vähe nii olulise küsimuse juures. Ma ei eita seega ka selle kui ühe abinõu kasutamistarvilikkust seltsielu kui niisuguse — elustamispuudeil üldise isamaalise meelsuse ja ühtekuuluvuse saavutamise suunas.

Kuna avalikkuses kustkiltki poolt pole vastavaid juhiseid antud organisatsioonide elu korraldamiseks ja elustamiseks meie, kordan ka ideelise töö eest silmnähtavat tasu ootaval — rikutud ajastul, siis avaldan siin mõningaid mõtteid ühe võimaluse kohta, mis võiks, seltside elu korraldamisel vaagimisele võetud saada. Järgnev pole arvatavasti minu leiutus ja ma pole kindel, et seda kõike lähemas tulevikus teostada saab ka siis, kui see õigekski osutub. Kuulatu vaid see eeskätt ära.

Lähtun probleemi raskuspunktist, mis minu arvates organisatsioonide elu just kõige enam pidurdab. Nimelt näen sellist raskuspunkti organisatsioonide põhikirjas, just ter- ves selles süsteemis, mis seni on juhtinud rahva organiseerumist ja mis minu arvates on iganenud nii põhjalikult, et ilma uute teede näitamiseta teda oluliselt ning nimelt kestvalt kasutada enam ei saa. Otstarbekalt.

Ei ole, imelik küll, märgatud meil, milline oht peitub tänapäeval seltside-organisatsioonide vabaduses valida juhatust ja üldse seltsielu juhtivaid organeid oma äranägemise järele häälte enamusega põhikirja alusel, mis — ja

Toimetaja kodus. Pildil (paremal äärmine) ka pildistaja ise — Ivar Paalman

see on olulisem — ei keela ametaja iganemise järele ühtesid ning samu tegelasi endisele kohale edasi valimast.

Mõteldagu vaid järele, millised just vabaduse mõistele vastu käivad pidurid on varjul niisuguses seltskondliku organiseerumise süsteemis!

Ning mõeldagu, et see süsteem pole maksev mitte üksnes igasuguses seltskondlikus organisatsioonis maal, vaid ka linnades ning koguni akadeemilises organisatsioonis!

Me teame kõik, kes kordki oma elus on võtnud osa selle-teise seltskondliku organisatsiooni tööst, et sääl sageli valitseb omaette grupp, kes püüab igati võimul olla ja võimule jääda. Neile organiseeritakse valimistel hääli ja sageli neile ei juleta avalikult vastu astudagi. „Vanad tagasi!“ ütleb juhatus ise või keegi „publikust“. Ja nii jääb. —

Peab see igavene vanade tagasivalimine küll rohkelt kaasatöötamise huvi äratama ning seda hoidma organisatsiooni teistes liikmetes! See teadmine, et olete tubli või keskpärane, kuid toeta, seljatagusega, — ja et te seetõttu kas nii pea või üldse mitte juhtivale kohale ei saagi pääseda, ometi takistab seltsi elu — halvab töötahet jne. organisatsioonis. Eriti vaikne inimene, kes küünarnukkidega töötada ei taha, jääb ka seltsielus kõrvale. Mis aitab ka ta arukus, andekus, kui tal puuduvad sõbrad ning kuldsuu. Kisakas, sõjakas või teisiti kaval „elutark“ tarbekorral lihtsalt lükkab teelt ära kaaslase, kui see seda ise ei tee õigel ajal. Harilikult mõistlik annab järele. Ja see viimane ehk ongi aga see, keda ka selts vajab aastaks-teiseks mõnele juhtivale kohale. Aga praegu jääb ta kergesti kõrvaliseks isikuks ja ta jääb kõrvale ka seltsist. Ning jäävad tööta ja loiuks juhid — seltsi liikmete puudumisel.

See artikkel ei ole kuidagi mõeldud poliitilisena, kuid olgu tähendatud, et ka riikliku töö alal on näit. Mussolini hinnata osanud uute ja seejuures enamikult uute, värskeste päade mobiliseerimist teatud ajaks endale kaastöölisteks.

On raske kujutleda, et ühes organisatsioonis kas või iga aasta ei leidu uusi isikuid, kes võiksid väärikalt või endistest juhtitest väärikamaltki töötada. Ning isegi tol juhul, kui organisatsioonil ajutiselt oleks nõrgem juht, pole veel organisatsioon midagi kaotanud, küll aga ikkagi võitnud lõppkokkuvõttes. Sest tema vastu on nüüd liikmel huvi. Ja huvi mitte seepärast ainult, et ka tema võib „marssaliks“ saada, vaid ka seepärast, et nüüd temagi oma mõtteid oma parema äratundmise järele ellu rakendada saab kergemini. Kes on juhtival kohal, see igatahes on võimsam, kui tavaline seltsiliige, juba oma seisukoha prestiiži tõttu.

Ma ei taha võtta väärtisikult sageli ka nende ainamat tasu nende seltskondlikust tööst osavõtu eest — võimalust pühitseda oma 10 — 15 — 25 jne. a. tööjuubelit, kingituste saamisega, äratada saamisega laulu saatel, ajalehtedes nende tähelepanu pühendamise osaga jne. Ei; seda mitte. Leian vaid põhimõttelise vea olevat, kui austatakse üksnes vanu nullidega või viitega juubilare. Juubilariks on tänapäeval õigusega ka see, kes saab 28, 39, 48 jne. ning kes on vaid 3 aastat olnud mõnes seltsis juhtival kohal. Tööd, selle tulemust ja nimelt isiku tublidust hinnaku ka selts-organisatsioon mitte kümnete aastate pärast. Pole ka alati kes teab milline suursaavutus seltsidele, kui teda on juhitud terved pikad juubelliberioodid ühe ning sama isiku ühekülgse vaimus. Sest igakülgsest andekas jne. pole ikkagi keskmine inimene.

Haridus on Eestis sedavõrd arenenud, et on raske uskuda, et ei leidu meil seltsielu edasiviijaid, keda vaja hinnata võrdselt vanade tegelastega — koolmeistritega-kõstritega-vallasekretäridega jne. Muidugi, kes on suur inimene-juht, see jääb üle kõigist teistest alati, kas juhtival kohal või mitte. Kuid viimasel juhul — nimelt, kui võimetega isikule võimeid näidata ei lasta — võib-olla mõnikord ka seepärast, et tal on „halb“ iseloom või puudub ta kasvatuses jne. esinduslik osavus — ühiskond igatahes kannab kaotust.

Ma ei ütle, et vanade tagasivalimise komme on see olulisem, mis tuleb kaotada vastava sääduse kaudu, kuna ainult see takistab ühisel arengut. Vahel on kindlasti kasuks „vanade valitsemine“. Ütlen: töötagu „vanad“ ja töötagu „uued“ juhid ühiselt. Nende leplik, kõiki ja igaüht nendest rahuldav ning innustav koostöö on täieliselt mõeldav. Kuid uut mõtet, uut verd, uut töötahet — seda saab ainult juhul, kui lahendatakse probleem nii, et kedagi pole lubatud samas organisatsioonis valida korraldada tagasi endisele kohale, küll aga kas või jäädavalt organisatsiooni veel avuäärsemasse ning nimelt uude organi — seltsi v a n e m a t e k o k k u. Muidugi tuleb siis see organ luua ja luua igale organisatsioonile sunduslikuna. Millised oleks selle ülesanded, jäägu siin kohal puudutamata. Igatahes peab tal olema mitte ainult avuäärne, vaid ka igati kaalukas osa seltsi ametliku juhtkonna kõrval, osalt nõuandev, osalt vahest ka otsustav ning tarbekorral veto õigustega võim.

Eeldades, et iga organisatsioon on ühiste või teatud ühise huvi osaliste kogum ja et iga normaalne inimene on võimeline kas iseennast arendada suutvaks või endast arendada lasta suutvaks väärtliikmeks organisatsioonis, minu mõte seega ulatub nõudeni: iga organisatsiooni liige — oletame, et nimestiku järjekorras või liisu kaudu — teatud aja järele peab läbi tegema seltskondliku töö faasid oma organisatsioonis, evides õiguse ja kohustuse saada valitud sellesse või teise organisatsiooni ametkonna igale, korraga muidugi ühele kohale. Nii taotleme üheõigusluse, anname rahvale arenemisvõimalusi, rahuldame ta enesetunnet, tõstame ju ta isikuväärtust, ning kasvatame kokkuvõttes ideelisest tööst huvitatud eesti rahva, kes teab, et tema hulgast hinnatakse igaüht püüdlikku töömeest; et inimene ei alga paruniga või taluriga, peremehega või proletaarlasega, või jälle doktoriga ja professoriga.

Sõnaga: me seltskondlikest organisatsioonest saagu targalt korraldatud kodanike koondused täieliselt üldsuse teenistuses — korraldatud teisiti kui seni.

Anar

Siin me nüüd oleme

Hõberebane

Juba sündimisest vigane, oli Mooses käinud koolis kargu najal. Ning sellal ta hinge pesitses õrn ja värisev lind. Ei kellelgi polnud nii osavõtlitku südant ega nii siniseid silmi kui kristlasest kõimeistri tütre Editil... Aga Moosese karm isa ei sallinud seda kahe lapse sõprust ning kui ükski ta keeld ega abinõu ei suutnud panna poissi taganema ta kohtumistest Editiga, heidab vana raevunud Ibrahim oma niigi vigase poja aknast alla — tänavakividele. Mooses ei parane enam ealeski, ta jääb käärakaks. Ja Edit kaob ta silmapiirilt. Pärast isa surma Moosesele on nüüd hoovivärv tema maailma aknaks. Siin ta seisab, lootes igakord näha midagi uut.

Uhel õhtul plangu taga peatuvad mees ja naine. Nad ei tea, et iga nende sõnu kuulab päält käärakas Mooses. Mees, keegi vene emigrandist kojamees, palub oma naist, et see loobuks oma eluviisidest ning pöörduks tema armastuse juure tagasi. Asjata kõik, lõpp! vastab Edit, sest see ta on. Ja nad jätkavad oma õist matka, Edit ees ja Andrei kannul.

III

MOOSESEL on sageli olnud õnne kuulutada oma peidurkast plangu taha seisatama jäänud inimeste kahekõnet. Ta on kuulanud neid ikka muige ja erapooletusega ja imelisel kombel need vargsi näpatud katkendid, lubamatult omandatud teated võõraste hingede ehtselt või võltsist lainetusest on talle valmistanud kummalist rõõmu. Need on rikastanud ta sündmuskehva elu ja see rikastumine on poctanud ta hinge salajast rõõmutsemist.

Ent äsjane kahekõne ei mana ta kitsaile huulile muiet. Temal, kes hüljatud kõigest seltsimehelikkusest ja sõprusest, on kujunenud põhimõtteks mitte kellelki paluda abi. Kuid nüüd korruga ta tunneb, et vajab häid inimesi. See võõras tunne ründab teda ootamatult. Seekord ta on jõuetu sellega heitlema. Sellal, kui ta toob võtme, avab värava ja vinnab enese karkude abil tänavale, ta mõte rändab ringis, kust võiks leida hääd ligimest. Paraku see ring on väga kitsas. Ta on jälle täbaras seisukorras, ta vajab kaasatundvat päraputamist, mis teda päästaks.

Ning selles kitsas ringis, kus ta mõte liigub, leidub ainult üks kuju, kelle poole võiks pöörduda. See on emand Timusmaa.

Ta ruttab, kuid ei jõua. Kaugel tema ees läheb kaks inimest. Nad peatuvad vahetevahel, sõnelevad, üks nendest laialt käsi lahutades. Ometi ta jääb maha. Vaatamata Moosese pingutustele suureneb vahemaa. Kui roosapalgeline Andrei veelgi rohkem žestikuleeriks!

Moosese hing tusastub, laubale tekib higi. Hetkelisele rõõmutsemisele, et jälle oli midagi kuulnud oma koolikaaslasest, järgneb tume nukrus.

Seitse aastat ta luges järjekindlalt kõiki teatrikuulutusi, lootusega leida säält oma lapsepõlve sõbratari nime trükkituna ja kuulsana. Nüüd lõppeks kuulis seda allakäinud ohvitseri 'suust, kes teenib leiba kojamehena!

See ei ülendata tema meelt. Ja nüüd ta kahjatseb, et omal ajal ei õppinud kellasepaks, nagu oli kavatsenud kord. Tal olid osavad sõrmed, nagu ütles too pungsilmne meister, kelle juures õppis peaaegu aasta, kuid siis tüdines ja lõpetas. Võibolla laiskusest, võibolla äkkitekinud

KAEVUL

Fot. V. Kaljumäe

ülekohtu tundest, et ta väledaid käsi kasutati ainult söögi- ja väikese taskuraha eest. Sellest ei jatkunud tasumiseks emand Timusmaalegi, kes teda sageli oma käsivankril kohale ja säält õhtul jälle tagasi sõidutas.

Kuid tal olid osavad sõrmed ja nüüd ta oleks võinud olla peen oskustööline, hästitasutav ja kindla kohaga. Ta hakkab otsima oma häid omadusi, leiab ja avastab neid terve rea. Vendub selles, et talle ei tekita mingeid raskusi, olla vooreslik, töökas ja ausam paljuist teisist. Kõrvutades end langenud emigrandiga, ta näeb end võrnatult kõrgemal sellest.

Seda rohkem põhjust on tal ruttamiseks.

Aguli põiktänavad on pimedad ja kitsad. Üle madalate plankude sirutub oksi üle tänav. Need puudutavad Moosese pääd, meenutavad talle, et ta on paljaspäi. Ta ei muretse selle üle: ehk on emand Timusmaal mõni mütsilott.

Mooses ei ole teda enam ammugi näinud. Ennem ta käis tihti vaatamas kardsepa poega, kuid viimasel ajal ta pole end näidanud. Kas ta on juba nõnda vana või solvas teda proua Naelas millegagi? Lesk ei sallinud leske sel põhjusel, et see käis väljast hoolitsemas tema üürilise eest. Tema ajudesse ei mahtunud mõte, et keegi tema majas oleks vajanud seda.

Ometi emand Timusmaal oli käimisi linnas. Ta kasvatib juurvilja tüüripeenratel ja peab lehma, elatub sellest. Piima ta veab punase käsivankriga mööda kortereid.

Mooses jõuab kohale ja koputab.

„Sa püha jumal!“ hüüab emand Timusmaa pimedast toast. „Klopite eksikombel minu aknale, viina müüakse teisest majast. Kõrvalt väravast sisse minna.“

„Ära juhata noort inimest hukatusse,“ hüüab Mooses.

Eit toimetab midagi toas ja avab siis õhuakna. Mooses kuuleb, kuidas ta tõrjub kassi, seda riivatuks nimetades. Loomaga ta tõreleb veelgi, kui pistab pää õhuaknast välja.

PETSERI KERJUS

Fot. K. Akel

„Ei tea,“ ütles emand Timusmaa, „kas saan veel rikkaks, et sind kohe ära ei tunnud. Siin käib ju neid viinajanuseid ühtepuhku.“

Siis ta võtab tule ja korraldab, et kass välja ei pääseks. Viimaks avab ukse. Mooses tõstab oma kargud nagu kohmakad katsesarved tuppa, kus on tunda tugevat lauda lehka. Ta võtab istet, ta õlad valutavad nagu sõduri jalad pärast lahingut.

„Tahad sa, emand,“ ütles Mooses, „õnnetusehunnikut täna jälle vedada, nagu vedasid ükskord kullasepa juure?“

„Nüüd, südaõõsi!“ imestab eit.

„Praegu on kell üksteist,“ vastab Mooses ja päästev vale tekib nagu iseenesest. Temale, kes valetab esmakordselt, vale tundub julge ideena. Ta jätkab vaimustatult: „Poole tunni pärast pean olema „Emigrandis“. Mind ootab sääl üks juut, kellelt sain kirja. Tal on jutustada mulle mu emast. Kuid „Emigrandini“ on tükk maad ja mul pole jalgu.“

Sellega emand Timusmaa on pahas seisukorras: temas tekitatud uudishimu lõhub tõrkumise. Ta ei pane miskiks hilist aega, oma suurt vanadust ega selle õise voori grotesksust.

Ta on nõustunud, kuid küsib siiski:

„Miks see juut ei tule sinu juure?“

„Ei tea,“ vastab Mooses, „kiri oli lühike. Kes teab, ehk peitub selle taga ema ise, kes ei taha ilmuda tuttavatesse paikadesse.“

Ja emand Timusmaa seob nüüd räti pähe, otsustavalt. Varsti veereb vanker. Virgunud tuttavast müra hakkab ammuma lehm — lese ainus vara, kes lakanud hetkeks mäletsemast.

Tähed on kustunud, piisutab peent uduvihma.

Küüraka katsesarved on asetatud vankriservale, ja vanker veereb „Emigrandi“ poole — vähimagi otstarveta. Mõned üksikud näevad seda kummalist voori ja seisatuvad. Kuid mida rohkem siselinna, seda rohkem vastutujaid, valgust, läbisegi sõelumist. Seda vähem nähakse aga

neid. Mooses vaatab huviga inimesi, ta ei ole neid kaua näinud nii suures kogus.

„Emand Timusmaa, kas sa tead, kus asub „Emigrant“?“

„Küll ma tean.“

Emand Timusmaa veab vankrit nagu vana emaeesel ja mõtleb, kas võiks sel olla mingit tähendust, et lehm ammus tema kodust lahkudes. Kõikidel sündmustel, unenägudel ja häälightsustel on maailmas oma tähendus. Enne kui ta vanamees suri, koputati aknale. Kolm korda koputati ja kolme päeva pärast suri vanamees. Ei tule teatamata surm. Viisakust on sel ülearu; annab märku ja teada endast: valmistu, põrm! Aga noored inimesed kas kardavad surma või tormavad ta kaisutusse vägisi. See ei ole kord ega viisakus.

Kuid lehm ammus, ainsa korra, nii imeliselt ja kurvalt! Miks ta ei võinud mäletsesta rahulikult ja tukkuda edasi? Ega see ometi tähenda tulikahju, mõnda õnnetust?

Emand Timusmaa on ülirahutu. Ta peatub laial puies- teel, kus kõigil vaba liikuda.

„Enne kui sinu isa suri,“ ütles ta, „nägi mu vanamees unes, et tuul viis ära ühe uue maja kardkatuse. Veetorudki olid maha langenud!“

„Ja see pidi tähendama?“

„Tähendaski.“

Mooses uurib igat möödaminejat.

„Mina ei usu unenägusid,“ vastab Mooses ja näeb und avasilmi Editist. Igas naisterahvas ta näeb oma kooli-

Fot. H. Eichenbaum
„Tarzanid“ trikoos, Pirita metsas

põlve sõbratari. Tekib lootusi, mis teda kohe jälle petavad. Ta on oma ema kujutanud väga mustades värvides, tal pole päale Editi maailmas kedagi, kellest mõelda hääd. Ja polnud kedagi maailmas, kes temast oleks mõtelnud hääd, enne kui tütarlaps kooliteel oli talle kehastanud sõpruse ja hääduse vaimu. Nii see oli tema kitsastesse raamidesse surutud elu juures jäänud tänini. Ta oli vastanud selle tütarlapse sõprusele tänutundest küllastunud joobumusega. Ta oli armastanud ja oli maksnud nende kummaliselt õrnade, varaküpsenu armastuse ärkavate tunnete eest tervisega.

Kuid palju aega on veerenud sellest saadik, mil ta viieteistkümneme-aastase poisikese mõõttudes kääbuseks jäänud. Ja nüüd ta istub siin, keset südaööd, lese Timusmaa käsivankril ega küsigi, kas ta voorinaine ka väsinud on.

„Jah,“ ütleb emand Timusmaa, „kõigel on maailmas oma tähendus. Kui olen su „Emigrandi“ ees maha pannud, pööran otsad kohe tagasi.“ Mooses on sellega päri. See on koguni vesi tema veskile, et eit kohe lahkub, sest õieti tal polegi asja „Emigrandisse“. Hiljem ta võib koju sõita autos, ükski kord elus mängida härrat.

Kuid kõrtsi ees asi ei lähe nii ladusasti. Eit tahab nimelt ukse vahelt sisse vaadata. Enne kui pöörab otsad tagasi koju, ta peab rahuldama oma uudishimu; peab nägema, kes ootab Moosest. Kas see ikka tõesti on ta ema? Saarat arvab ta tundvat paremini kui Mooses, kes näinud ainult ülesvõtteid. Sellepärast Mooses peab sisse minema, pärast asjatuid katseid, muuta Timusmaa kavatsust. Nad avavad peaaegu ühel ajal ukse ja vaatavad sisse. „Noh,“ ütleb emand Timusmaa, „ma ei näe siin ühtegi juudi naisterahvast.“

„Aga sääl istub üks härra,“ sosistab Mooses. Ja ta kõnnib karkude abil lauakese juure Andrei selja taha, kes siin joo, punetavate silmadega, mille taga määratseb vaene kojamehe hing, kodumaata vene hing.

IV

MOOSES on kogemusteta kõrtsielus, ta ei oska siin aega viita. Ta on kehv juut, kes ei käsita suurt maailma ega suuri rahasid. Ja tal on ebamugav.

Ta tühjändab oma teeklaasi ja veendub, et Andrei joob üksindustundest. On tõenäoline, et Edit siia ei tule, et nad lahkusid tänaval tülitsedes, kokkuleppele jõudmata.

Seltskond noori venelasi tuleb sisse. Üks neist, pikk ja elurõõmus, tunneb Andreid. On ilmne, et ta tunneb ka Andrei muret, ei päri talt midagi, vaid püüab teise optimismi jalule aidata lõbusate grimasside ja temperamentse vilega. See ei aita midagi.

Ta pikk sõber on hetke nõutu, siis võtab Andrei käevangu ju viib ta lauda, kuhu seltskond on istunud.

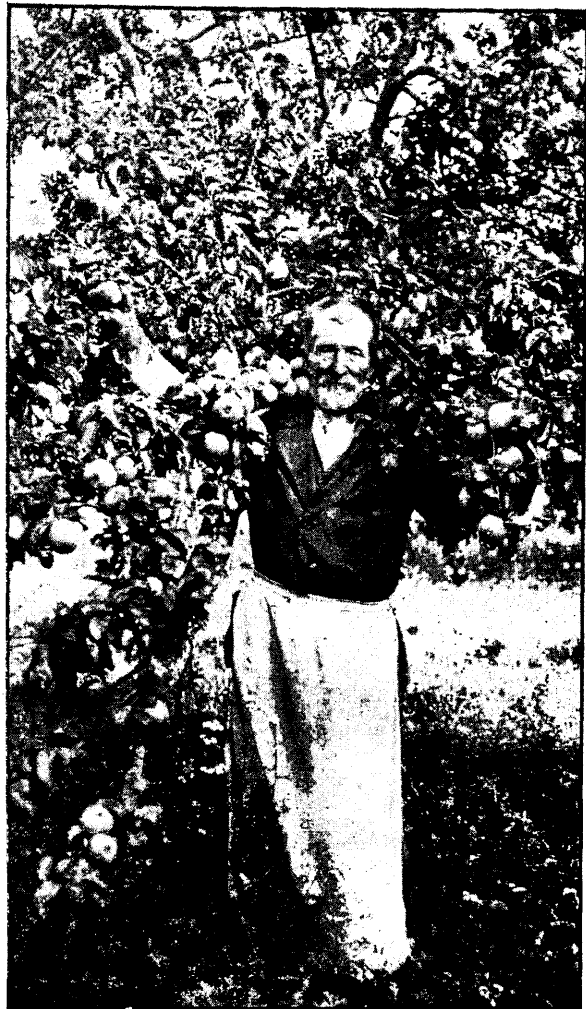
„Katja,“ ütleb pikk daamile, kelle kõrvale Andrei satub istuma, „laula talle midagi!“

Andrei on ikka veel morn ja lohutamatu. Jõllitab tumalt enese ette. Ta valged juuksed, mis pole ammu näinud pügamist, ulatuvad kraele. Ta on kojamees.

„Teie meenutate mulle vene küla,“ ütleb Katja, „tatrapäldusid ja ikoone. Küünlatulukesi lihavõtte öö hämaruses. Ah, Andrei Antonovitš, ärge norutage! Tuleb aeg, mil isamaa vajab teid jälle.“

Siis ta laulab, käsi Andrei õlal. Ta laulab suudlustest, mida kikivarvastel ulatatakse üle värava aralt, kuid siiski kuumalt. Kuupaistet on selles laulukeses.

Andrei virgub tütarlapse kõrval, kes on noor ja elurõõmus. Tükkaaval selle ilmutuse ees ta ilme minetab oma metsikuse. Naeratab nukralt, kuid ainult viivuks.

VANAISA

Fot. I. Paalmann

Siis langetab näo käsivarrele ja hakkab nuuksuma lapsena, samal ajal, kui viiuli helid lõhestavad ruume.

Ja samal ajal Mooses tõuseb ning komberdab välja. Ka tema nutaks, kui tal oleks sõpru. Kuid tal ei ole neid. Ta hing on üksik ja vastupidav tundehoogudele.

Ta vibutab hooga oma jalutut keha karkude vahel ja kaob kõrtsiesise valgusest pimedusse. Satub uutesse valgusjugaadesse, vaatleb ahnelt äriaknaid, võlutud kullast, karusnahkadest, varandustest. Näeb valgeid emailsildikesi advokaatide ja arstide ustel. Ta näeb neid alt ülespoole ja talle meenub doktor Harf, kellele ta kääbuslik keha, mis nüüd suurte vaateakendel väljapandud ja päid tahahoidvate manekeenide ees end tunneb häbistatuna, omal oli uurimusobjektiks. Paraku see ei annud mingeid tulemusi, kui arvata maha suur ja soe tänutunne, mida katsejänes hing sai hellitada.

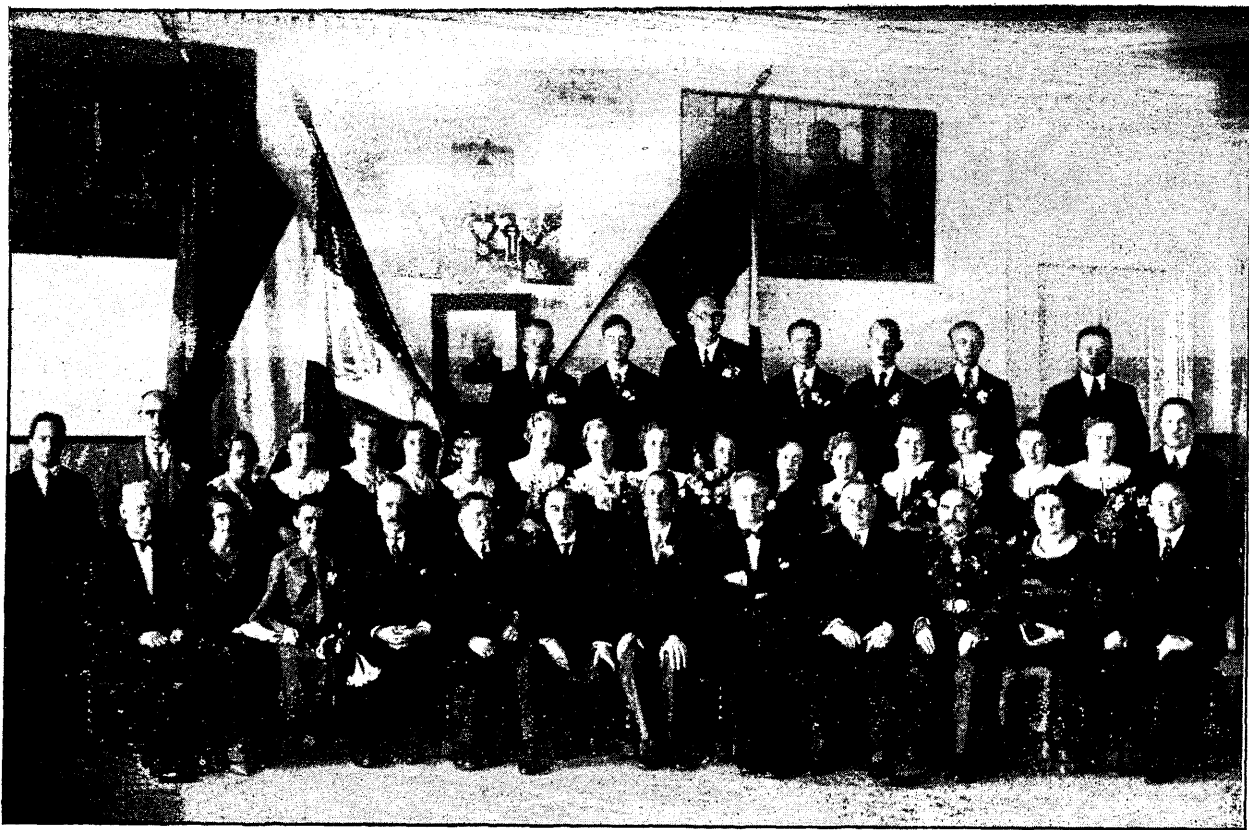
Tal ei ole sõpru, kuid teda aidatakse.

Pärast tagajärjetut ravimist doktor Harf organiseeris tema abistamise, hankides talle igakuise toetussumma, mis võimaldab äraelamise.

Muide, doktor on sageli teda külastanud ta kuurelamus, tuues talle lisatoetusi ja pärides tema muresid.

Doktor Harf elab Rauavärava tänavas ja ta komberdab sinna, et näha oma häätegi nime valgel emailsildikesel, seisatada selle ees viivuks.

(Järgneb)

Tallinna Prantsuse Lütseumi lõppaktusel viibinud aukülalised, mõned õppejõud ja lõpetajad 1935 a. kevadel

I reas (istuvad, pahemalt paremale lugedes): Lastevanemate komitee esimees J. Tomp, Lütseumi õppejõud V. Vahl, inspektress G. Brenot, Prantsuse konsul dr. L. Heumann, Linna Koolivalitsuse juhataja J. Kents, Prantsuse saadik Eestis A. Bruère, Lütseumi direktor V. Päss, Haridus-sotsiaalministeeriumi koolivalitsuse direktor P. Mägraken, Belgia konsul M. Nicaise, kolonel E. Bach, pr. V. Päss ja kindral H. Kurvits.

II reas: Lütseumi õppejõud M. Kehrig, õpet. A. Jahnentz, kooli lõpetaja I. Ast, lõp. E. Gerber, lõp. J. Kalberg, lõp. R. Ventsel, lõp. M. Schotter, lõp. L. Rõuk, lõp. A. Erin, lõp. S. Lemm, lõp. E. Gross, Lütseumi õppejõud F. Johanson, lõp. M. Tikenberg, lõp. I. Jartsev, lõp. H. Randlepp, lõp. I. Sitska, lõp. S. Koch ja õpet. P. Viires.

III reas: lõp. R. Helisto, lõp. N. Raudsepp, lõp. V. Klaas, lõp. V. Koresaar, lõp. G. Klemmer, lõp. M. Bach ja Lütseumi õppejõud E. Kimmel.

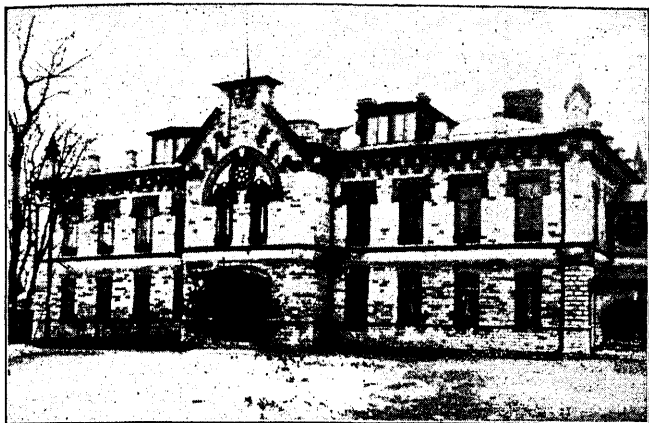
Prantsuse Lütseum Tallinnas

Tahtes edaspidigi võimaluste piires jatkata nende sihtide taotlemist, millised püstitasime „Olioni“ prantsuse nr.-is (1932 a., nr 5-6), avaldame häälmeel Tallinna Prantsuse Lütseumi direktori poolt meile saadetud artikli, milles antakse ülevaade selle kooli edurikkast tegevusest Eestis.
Toimetus.

KUI meil poolteist aastakümnet tagasi asuti eesti kooli ülesehitamisele, siis kerkis esile ka võõrkeelte õpetamise probleem. Oldi nimelt ühel meel selles, et pääle tarviliste õppeainete tuleb võtta eesti kooli õppekavasse ka võõrkeeli, mida põhjendati sellega, et Eesti geograafilise asend tingib võõrkeelte mõistmist. Selle kohta, millist võõrkeelt tuleb eesti koolides õpetada, läksid arvamised suuresti lahku. Nimetati esmajoones saksa ja inglise keelt; laiemates rahvakihtides pooldati ka vene keelt, samuti leidis ka soome j.t. keelte pooldajaid. Ajakirjanduses sõeluti küsimust põhjalikult, kusjuures võttis sõna hulk

koolimehi, majandustegelasi j.t. Kokkuleppele ses küsimuses siiski ei jõutud; kõik ühe või teise vaidlusaluse keele tarviduse või tähtsuse kohta ettetoodud *pro* ja *contra* näisid kõrvaltvaatajale olevat enamvähem põhjendatud, kuna päälegi oli kaunis raske ette näha, mis suunas meie majanduslik ja kultuuriline elu tulevikus areneb. Oieti oli võõrkeelte õpetamise küsimus määravaks teguriks tarvilise ettevalmistusega õppejõudude leidmine, ja nii kujunes eesti koolis domineerivaks võõrkeeleks saksa keel, kuna teisele kohale jäid — päämiselt kommerts- ja kaubanduskoolides — inglise ja vene keel.

Seejuures jäi aga tahaplaanile prantsuse keel. Avaldati nimelt arvamist, et võrreldes ülalnimetatud keeltega olevat prantsuse keele osatähtsus meie elus piiratud, kuna Prantsusmaa on kaugemal, kaubanduslik lähikäimine temaga väike, prantsuse kirjandus raskemini kättesaadav jne. Ei võetud kaalumisele seda tõika, et prantsuse belletris-

Tallinna Prantsuse Lütseumi ja Riigi Tööstuskooli hoone Tallinnas, Tehnika tänavas

tika ja teaduslik kirjandus on vähemalt niisama rikas kui inglise ja saksa oma, et prantsuse ülikoolid — eeskätt Sorbonne'i, kõrgemad õppeasutused Nancy's, Toulouse'is j.t. olid ammugi kujunenud mingiks Mekkakaks teadusjanulistele igast maailmakaarest, et prantsuse keele väljajätmine eesti koolidest oleks sulgenud prantsuse kultuurisalved ja kõrgemad õppeasutused eesti õppurite eest. Et mõnes Tallinna erakeskkoolis ka mõni tund nädalas prantsuse keelt õpetati, see ju asja suurt ei parandanud.

Sellises staadiumis oli võõrkeelte õpetamise küsimus meie koolides, kui Tallinnas prantsuse kultuuri, eriti aga prantsuse keele vastu huvi tundjate isikute hulgas tekkis kavatsus kutsuda ellu keskkool, kus esimeseks võõrkeeleks pidi olema prantsuse keel. Asja algatajaks oli äsja registreeritud selts *Prantsuse Instituut Eestis*, mille põhikirjas oli nähtud ette prantsuse keele ja kultuuri edendamine ja levitamine Eestis. Lähtudes sellest põhimõttest astuti läbirääkimisse prantsuse kultuurpropagandat välismaades teostava asutusega *Alliance Française*. Kavatus leidis täielist pooldamist toleaege *Alliance Française* sekretäri poolt, kelle eestkostmisel nimetatud asutuse poolt kindlustati kavatsetavale koolile küllaldane toetus. Kuna kooli asutamise mõte leidis Tallinna seltskonnas, eriti lastevanemate ringides laialdast poolehoidu, siis andis haridusminister loa kooli avamiseks, mille järele kool alustaski tegevust 1. oktoobril 1921.a. Avamisaktusel viibisid: toleaeagne haridusminister H. Bauer, koolinõunik A. Kuks, toleaeagne prantsuse saadik Eestis Mr. Gilbert, kes aktiivselt võttis osa kooli asutamistööst ja kelle käsutuses olid *Alliance Française* poolt selleks määratud toetussummad, lastevanemad, *Prantsuse Instiduudi* liikmed j.t. Kuna koolil omad ruumid puudusid, siis algas koolitöö linna poeglaste kommerts- ja kaubanduskooli ruumides V. Pärnu mnt. 19 - a., H. Margens'i juhatusel.

Kool säadis enesele sihiks anda kasvandikele päale tavalise alg- ja keskkoolihariduse võimalikult täielist prantsuse keele tundmist, lähendades neid seega prantsuse kultuurile ning võimaldades neile hariduse jätkamist Prantsusmaa kõrgemais õppeasutuses. Prantsuse keele võimalikult põhjalikuks omandamiseks on kooli õppekavas, alates algkooli I klassist, nähtud ette 6 tundi nädalas prantsuse keelt igas klassis; kõrgemates klassides, kus õpilaste keeleoskus on juba küllalt suur, õpetatakse päaleselle prantsuse keeles ka prantsuse kirjandust, ajalugu ja maadeteadust. Pärast lütseumi kursuse lõpetamist on õpilasile kindlustatud edasiõppimise võimalus Prantsusmaa

ülikoolides, mida osa lõpetajaist ka on kasutanud; andekamaile on seks otstarbeks nähtud ette teatud arv stipendiume.

Kooli ülalpidajaks oli 1921—1927 a. *Prantsuse instituut Eestis*, kuid selle likvideerimisel võttis selle ülesande enese pääle *Eesti—Prantsuse Haridusekorralduse Asutis*, mis taotleb samu sihte nagu tema eelkäijagi, millele lisandub veel Eesti ja tema kultuuri tutvustamine Prantsusmaal.

Kooli ülalpidamiseks tarvilised summad on hangitud õppemaksudest (mis on mõõdukad võrreldes teiste Tallinnas töötavate erakoolide õppemaksudega) ja Eesti ja Prantsuse Vabariigi poolt maksetavaist iga-aastasist toetussummadest. Samuti võtab kooli sisemise elu korraldamisest innukalt osa lastevanemate komitee, kelle summadest on igal aastal vabastatud õppemaksust kehvemaid õpilasi, täiendatud kooli raamatukogu, muretsetud õppeabinõusid j.n.e.

Lütseum — iseloomult segakool — alustas tegevust kolme algkooli klassiga kokku 81 õpilasega. Igal järgneval aastal loodi üks klass juure, nõnda et aastal 1930 oli kujunenud välja täieline humanitaar-keskkool 352 õpilasega. Praegusajal, mil kool on juba lasknud välja 6 lendu — 110 noort inimest — on õpilaste üldarv 450. Ka töötab kooli juures lasteae.

Valusaimaks küsimuseks lütseumi kogu kestvuse ajal on olnud ruumide küsimus. Lahkudes linna poeglaste kommerts- ja kaubanduskooli ruumidest V. Pärnu mnt. 19a, kus oli terav ruumipuudus, leidis kool ulualust linna 4. algkooli ruumides Uues tänavas, kuna kaks vanemat klassi tuli paigutada säält kaugele — Tõnismäel oleva linna 7. algkooli ruumidesse. Arusaadavalt oli õppejõududel raske töötada sellistes oludes, päalegi kui sageli tuli 10-min. tunnivaheaja jooksul rutata Uuelt tänavalt Tõnismäele või vastupidi. Et kooli üksikuid osi üksteisele lähemale koondada, paigutati Tõnismäel asunud klassid järgmisel aastal Aia tän. oleva linna 22. algkooli ruumidesse.

Tallinna Prantsuse Lütseumi algkooli VI kl. 1934 a. kevadel

I reas (vasakult paremale lugedes): M. Massalsky, H. Reinvald, E. Koppel, R. Veide, L. Villemson, A. Kurvits, S. Johanson, A. Roos, N. Lossmann ja E. Zimmermann.

II reas: E. Klumberg, M. Raha, N. Aljak, J. Linna-mägi, õpet. Alfred Lints, inspektress Gabrielle Brenot, õpet. August Laufer, V. Raudsepp, J. Lepner, S. Uusen, E. Korpmann ja Ö. Kuusik.

III reas: D. Truuts, G. Sults, H. Puusemp, H. Reiner, U. Ital, K. Slider, J. Laast, F. Kala, A. Käppa, U. Taft, A. Raudsepp ja R. Laas.

Neis ruumides oli kool sunnitud töötama pärast lõunat. Õpilaspere aga kujunes üha arvukamaks, ja peagi muutusid needki ruumid kitsaks. Jällegi tuli lahendada ruumide probleem. Pikemate otsingute järele leiti endistega võrreldes hulga avaramad ja ajakohasemad ruumid Riigi Tööstuskooli hoones Tehnika tänavas, kus oli pääleegi see paremus, et koolile avanes võimalus töötamiseks ennelõunastel tundidel. Neisse ruumidesse jäi lütseum püsima tänaseni. Ent sääligi oli rida olulisi puudusi: needki ruumid ei ole ajakohased ja on perekale koolile kitsad, nii et koolil tuleb töötada kahes eraldi hoones; õppetööd häirivad naabruses alatasa manööverdavad vedurid, rikkudes õhku suitsuga; kool, asudes linna serval, ei ole kõigile õpilasele kergesti kättesaadav j.n.e.

Olude surve kerkis päevakorra koolihoone ehitamise mõtte. Asja võttis eriti energiliselt käsile Prantsuse saadik Eestis, härra A. Bruère, kel õnnestus hankida Prantsuse Vabariigi valitsuselt suurem summa, nimelt 100.000 krooni koolile oma maja ehitamiseks. Mõõdunud õppeaastal külastas kooli ka Riigivanem, kes samuti lubas kr. 100.000 samaks otstarbeks. Seega on nüüd ehitusfondis 200.000 krooni, millest arvatavasti jätkub moodse, ajakohase koolihoone püstitamiseks. Linn omalt poolt lubas kinkida koolile ehituskrundi. Kuna aga linnal on südalinna rajoonis sobivaid krunte vähe, siis on kruntide valikus esinenud raskusi, millistest aga loodetakse lähemal ajal üle saada võivat.

Loodetavasti avaneb lütseumil peagi võimalus asuda oma koolihoone püstitamisele, millega päälinn rikastub uue haridustempli võrra.

Tallinna Prantsuse Lütseumi on lõpetanud (a. a. 1930—1935) 110 noort:

1930. a. 16 õpilast: Gustav Jänes, Edgar Kana, Jrene Lebas, Olga Nuut, Aleksander Pals, Leida Pohl, Ulrich Roots, Imre Pullmann, Margarete Sõnajalg, Leo Tepaks,

Traugot Alender, Julie Jallajas, Armilde Ratasepp, Lovise Meie, Linda Tammer ja Linda Olev.

1931. a. 13 õpilast: Arnold Allan, Valentin Annus, Helga Heilmann, Ludmilla Joost, Erich Lipstok, Arved Mägi, Jürgen Mühlbaum, Nikolai Pääsuke, Hans Remmelgas, Herbert Stilverk, Hans Jaanus, Lydia Rebane ja Karl Sepp.

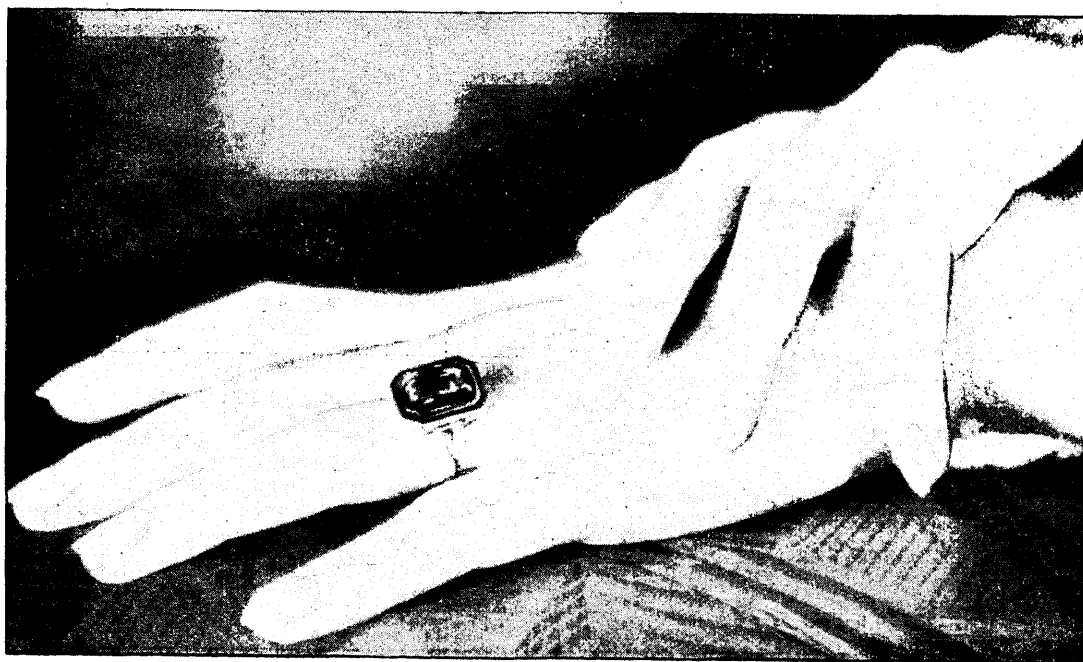
1932. a. 13 õpilast: Herta Ernesaks, Fred Langebraun, Ants Luup, Agathe Mägi, Aristid Nüchtern, Raimund Patrik, Leo Pirkop, Hilja Rakman, Aita Riiberg, Feliks Rosenberg, Cäcilie Ruubel, Asta Tüür ja Helene Siikov.

1933. a. 29 õpilast: Oie Adler, Karl Burman, Leonore Didvig, Vilhelmine Gerland, Niina Hinto, Juta Kaarna, Marie Kana, Lydia Kangur, Irene Laurmann, Niina Lebas, Heino Lepikson, Uno Liblik, Vilja Linkvist, Ingomar Netliv, Ingeborg Nordmann, Erich Nüman, Ines Perk, Kurt Püüman, Helene Ratasepp, Edmond Saar, Edmund Sepp, Endel Tults, Väino Tults, Helga Villmann, Jüri Martin, Gert Einborn, Raul Mõölmann, Leida Puusepp ja Juta Tõnsing.

1934. a. lõpetasid Prantsuse lütseumi 18 õpil.: Luule Adamka, Magda Berg, Muusa Jannes, Romuald Gross, Irene Kalberg, Astra Lemm, Gleb Lindeberg, Alda Linge, Helmi Redel, Leo Reile, Georg Saar, Hans Saarmann, Valli Stein, Eugen Tallmeister, Ralf Fiskar, Arnold Pastarus, Helmi Puna ja Asta Keerig.

1935. a. oli lõpetajaid 21: Iris Ast, Mihkel Bach, Evi Gerber, Eleonore Gross, Raimund Helisto, Aino Erin, Irene Jartsev, Jolanda Kalberg, Voldemar Klaas, Georg Klemmer, Susanna Koch, Viktor Kõressaar, Senta Lemm, Nikolai Raudsepp, Helju Randlepp, Linda Rõuk, Maria Schotter, Ingeborg Sitska, Ella Tikenberg, Linda Tomp ja Rudolfine Ventsel.

Nii on Tallinna Prantsuse Lütseumi 5 aasta jooksul lõpetanud 45 eesti poissi ja 65 tüdrukut, kelledele nüüd avatud prantsuse kultuuri küllusrikkad varasalved.

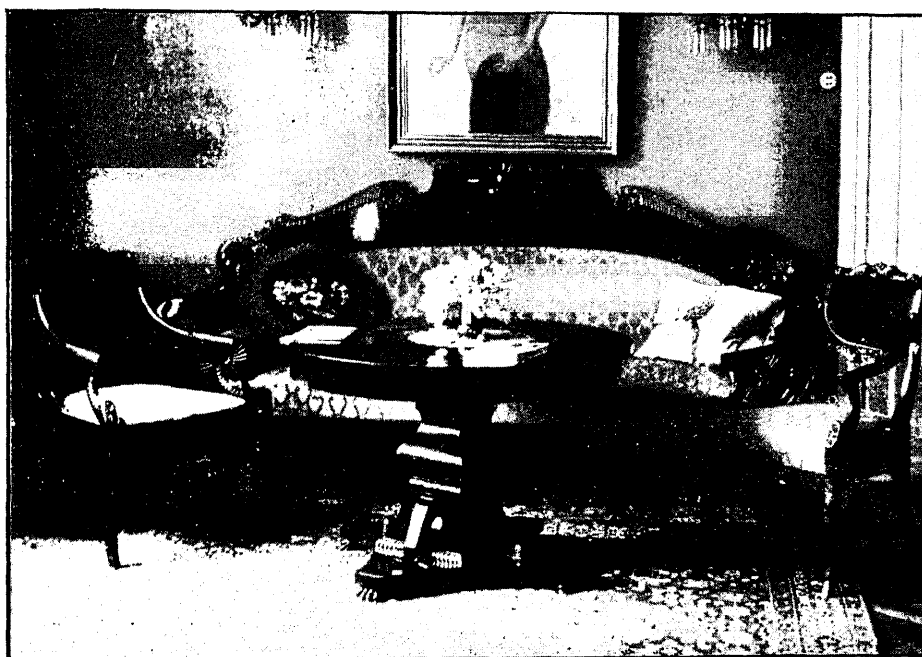

Hoolsa ravi kaudu saavutatud sihvakad sõrmed ja kaunid küüned

Majandusministri kunsti-kodust

Majandusministri K. Selter'i antiikmööblit

Fot. J. Kalm

NAINE — AASTA 1935

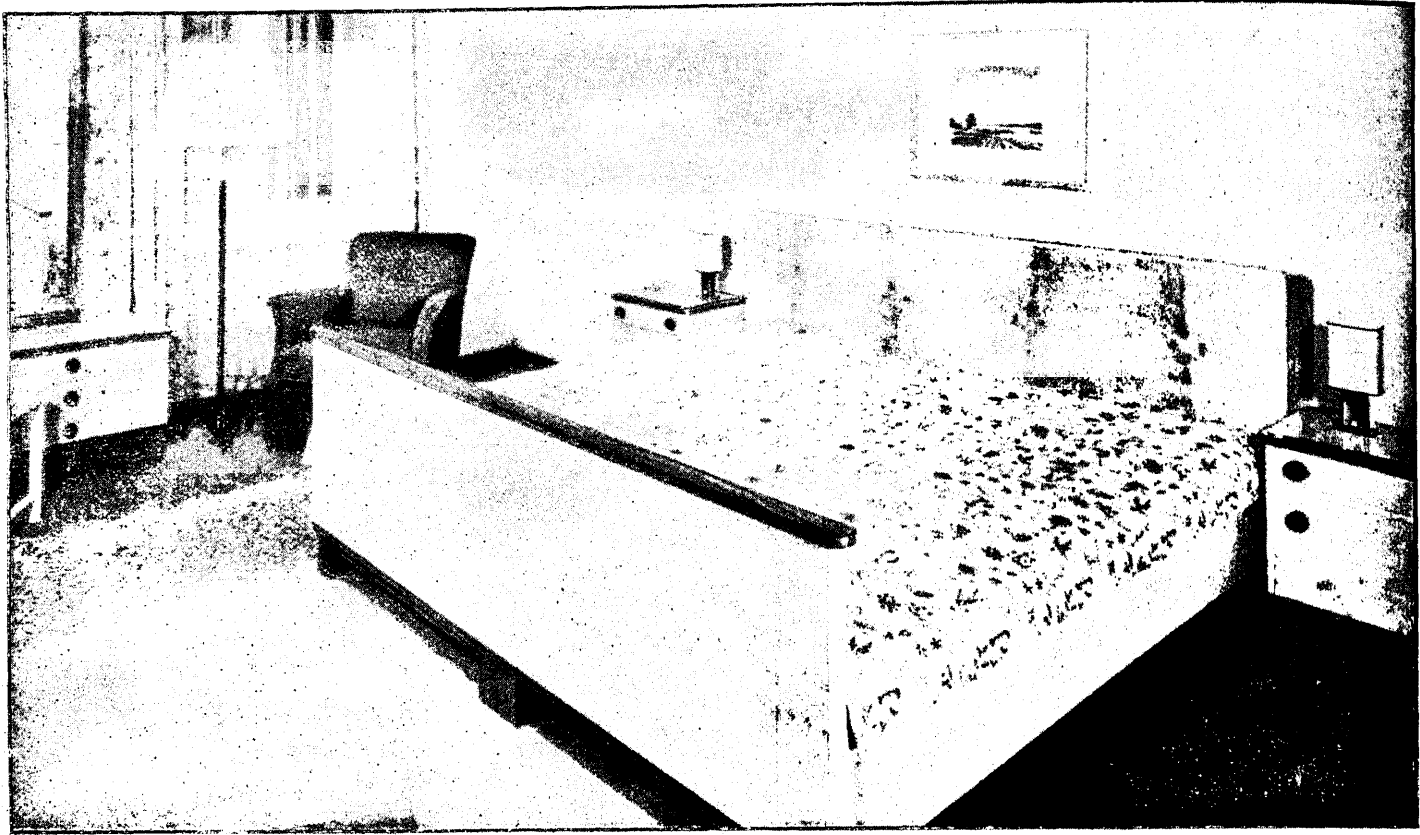
BLOND või brünett, tujukas või tujulage, puuderdatud või ilma puudrita — igal juhul ta on seda, mida kutsub olema ta süda. See just iseloomustab tänapäeva naist. Mitte suits suunurgas, moodseim rõivastus, viinaklaas baaris laual ta ees, armsamate kui kinnaste vahetamine ei tee tänapäeva naist, vaid ta olemise siirus.

Elu on liig lühike, et ta raisata näilisuste, igava võõrsoliidsuse taha peitmiseks. Surm on kindel, seepärast vaja elada, elada ja midagi olla. Las nood, kes a. 1935 kuuluvad 19-sse sajandisse, mängida malet tundmustega, käia kõverteid, saherdada põhimõtetega, jagada seltskondliku staažiredeli ning kasu ja lootuse kohaselt naeratusi, päänoogutusi, oma vastutulelikkust ning tähelepanu! 1935. a. naine, moodne naine, tänapäeva naine ei vaja säärast ringkäiku ümber elu. Nn. „soliidsuseta“ ja maskita ei pudene ta õietolmu ega saa otsa. Otse ümberpöörduvalt — olles see, kes ta on, ta võidab tunduvalt.

Ta ei karda olla tema ise — ta jutus pole ühtki „aga“ — ütelda oma mõtteid, elada oma tundeid, tegutseda vastavalt oma arusaamisele ja põletada oma vanemate lubjastund ideaale. Ei alanda teda ei põlviliheit ega trooniletõus. Tema on midagi püsivat — inimlik pale, mis säilib läbi elu kõigi mõõnade ja tõusude.

Ta ei loe salaja Lupini seiklusi ega pane vaimukatteks lauale lahtilõikamatuid tarku žurnaale. See oleks liigne. Ta võib jahmatada teid teadaandega, et teatrist meelsamini külastab kino, ajal, mil kõik „õietimõtlejad“ tõstavad kilbile teatri. Et Bachile ja Beethovenile eelistab moodset kõrtsmuusikat. Et igav Rubens võinuks olla Chagall'i, Pícasso' või Cézanne'i õpilane, et maalida lõbusamini. Et sir Malcolm Campbelli „Sinilinnu“ iga kiiruse rekord on enam kui kogu elutäis mordvat ja vepsat või kirjanduslike seentehallituste uurimusi. Omamoodu *enfant terrible*, see

Elegantne puuvoodi maitsekalt sisustatud magamistoast ja . . . moodne eluruumi couch võimaldab mugava öörahu

tänapäeva naine keset end ausaiks ja kauneiks ning kõrgetele kohtadele käituvat ebasiirast generatsiooni!

Naine 1935 on kõik! Daam on ta, amatoon, naine, tütarlaps, ema, õde ja päikesekiir! Vallatu Micky Mouse, peen Colette ning pilkesuine Anita Loos. Iseloomel tal vähemalt 20, igauks iselaadi, ja kutselisi ilminguid niipalju kui töö-ala, kus tegeleb moodne naine.

Selge kui päev, üleni päikesepõlend hingega kõnnib naine 1935 läbi elu. Seejuures ta teab, et elu pole ei kompevega kino, et inimpalgeist sageli vahib vastu hunt, kelle küüntest pääsemiseks peab valetama end ära. Elu karmustele vaatamata on ta elu õnneküllane, kui ses on oma töö ja mees, keda armastada. Ainult nii saab võimalikuks taluda elu.

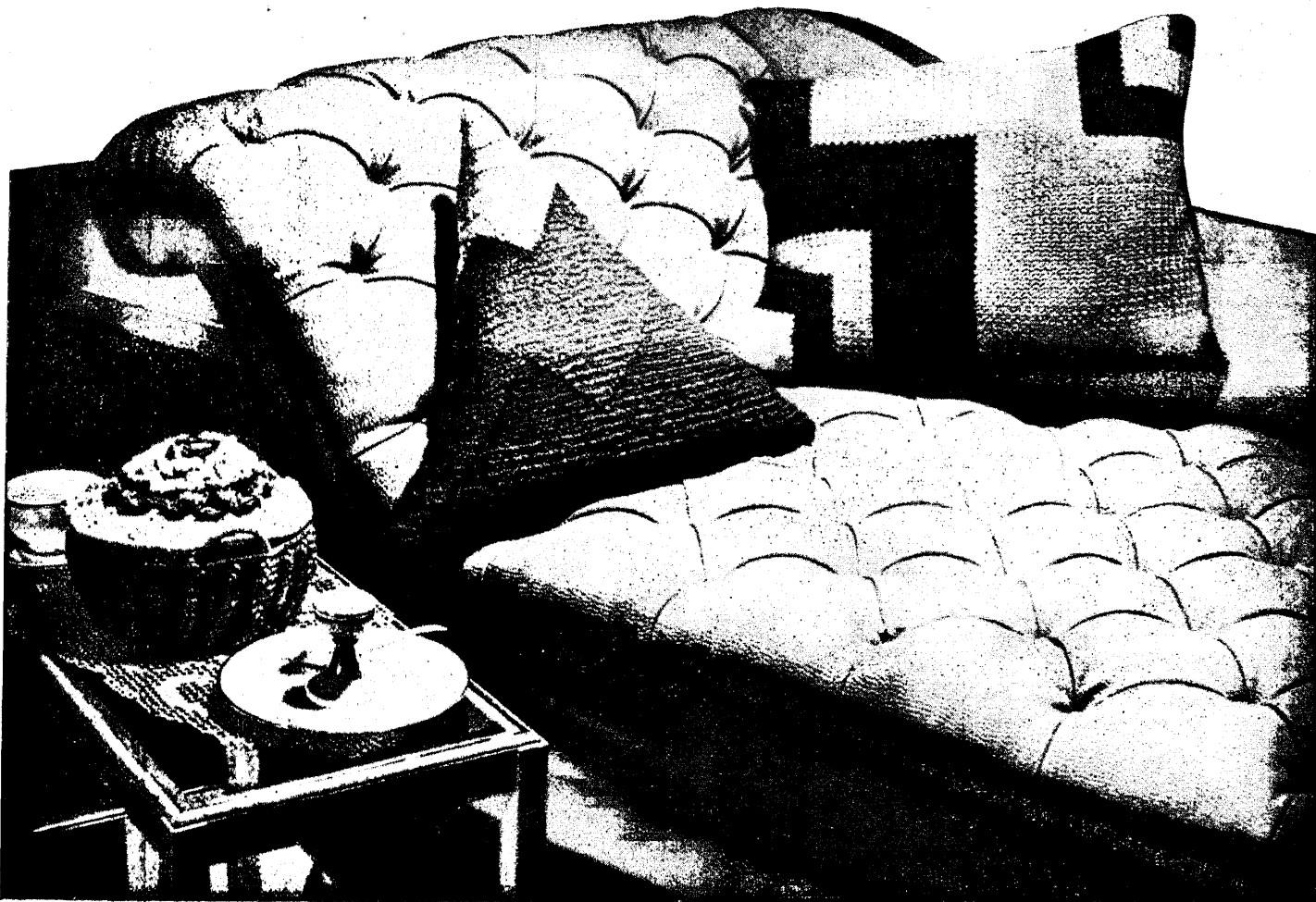
Ükskõik milline töö, kuid huvitav ja andekohane. Midagi saavutada! Kiirata enesest välja jõude! Jah! Kindlasti! Mitte olla tajm-naine, loom-naine, mitte kassike, mitte kodukanake! Mitte naine, kes igale tervele naisele kättesaadavast füüsilisest sünnitamisest aupaistes ja naiste ajakirjade aplaus ümber õlgade, käib imetlust ja tunnustust manguvalt ringi. (On tänapäeva naisel poeg või tütar, siis ei tee ta sellest tõigast suurnumbrit ega kisu nende mähkmeid või lapsetarkusi täiskasvanute vestlemisse.) Mitte väikekodanlik ega väiklane! Iseseisev naine! Arusaaja! Tema elab töö- ja lembeõnnele ja oskab elust tunda rõõmu. Püstipäi, rõõmusi ja kergelt veerevad tal päevad, kuud, aastad. Sisemiselt rikas on temap see, kes kiuste majanduslikele surutustele julgeb olla kas või 100%-liselt kergemeelne, ja kahtsust pole ta südames!

Moodne ajastu on sellele tööd väga tõsiselt võtvale, kuid kergusega sooritavale naisele õigeks taustaks. Kogu tänapäeva tehnika-maailm on tema ees: lennuk, auto, telefon, raadio jms. Kõiki neid kasutada on talle omane ja suurlinnas, tihtigi meil, kuulub moodse naise juure kaks lahutamatu eset — auto ja telefon.

Ta harrastused? Palju tantsu, sport, raamatud, kino, keeled, reis. Alati on tal päevakavas mingi huvi-ala. Ja mida ette võtab, viib ka lõpuni. Ta võib öid põletada hommikuiks, õppides tudengina vokaaleid ning idioome või lugedes värssse. Ent samas lahastada ja taas kokku panna keerukamaid mehhanisme, ehitada koos meestega lennukeid, masinaid, maju ja sildu. Ta on vaimustusvõimeline. Tema ideaal: olla alati noor ja ilus vaimult ning välimusest kui palju seda lubab näo- ja keharavi, kosmeetika pooldide haldjad. 50-aastaselt tantsida sama innukalt nagu 30-aastaselt ning suuta kaodata pääd meeste pärast, kes on maailmas midagi korda saatnud!

Ta pole loll. Ilus? Võibolla, kuid tal on omadusi sellest pääsimaid: intelligent, ta soe süda. Ta on legend, ta on mõtlend, tal on arvamus (mehel pole igav jagada temaga kogu elu). Kuid ta pole naisõiguslane. Ta ei tunne, et meessugu oleks teda solvand. Mehed on tema meelest suurepärased olendid, kes vähimind palju toredat tehnika alal ja loond asendamatu kultuurimaailma. Tal tõesti ei ole põhjust olla neile vihane.

Mees on talle hää kamraad ning seltsiline eluvõitluses. Ja olla sõber, ustav sõber väärrikale mehele — on 1935-aasta naise spetsialiteet. Ning kui mees on too ideaalne

mees, kelle pilt kirjutatud naise südamesse, siis ei häbene naine talle osutada oma poolehoidu. Moodseimagi naise elu keskuseks on ja jääb lemb ning soov omada inimest, keda võib armastada ja kes tedagi armastab, kellega võrdsed pilgud suunduvad võrdseisse kaugustesse, kellega koos harrastatakse samu asju ja kellele samad seigad tunduvad koomilistena või traagilistena. Moodne Beatrice oskab põhjalikult seda suurt kunsti, mida nimetatakse olla naine. Ta teab, millal visata targa sõna, naeratada, kasutada olukorda. Võrgutaja on ta, aga ka see, kes oskab võrgutatuid hoidagi.

Muidugi on päris moodse naise käitumine mehe suhtes hää kodanlase arvates *shocking* ja madaam Hää Komme on päälesõjast saadik langend mitmed-setmed korrad meelepaha krampidesse, pursand moraallilaavat ning kodukolde mäejutlusi. Meeldib moodsele naisele midagi, siis ta teeb seda. Ta suudleb suud, mis talle armas ja kingib end ära, küsimata kas Madaam Hää Komme ning Konventsioon kiidavad hääks ta armumise ja lahtiarmumise tempot. Vanaemalikud tõkkeseisundid puuduvad tal täiesti. Teadlikum eilsepäeva naisest ja loomulikum on moodne naine ühtlasi puhtam ja siiram oma eilsest õest. Tema jaoks ei ole enam patte. Need on likvideeritud. Ent ometi pole ta nunn. Isegi neidisena mitte. Seni mehele kuulund seksuaalne vabadus on ammu temagi kasutada. Eriküsimus, kui palju ta seda kasutab. Sest ta teab, et parem on üks kui mitu meest, olgugi et „võorus“ on kalavereliste isiklikult inetu välming ja et Madaam Hää Komme hurjutab üksnes avalikku, mitte salajast patustamist. Süda täna-

päise naise võib olla kui liblika-lend, aga ka üksainus suur armastus ja saatus.

Abielunaisena ega armsamana ta ei lase end pidada ülal. See on vastik ja tähendaks olla lirva mitte ööks, vaid aastaks. Tema kingib end.

Veel mida ütelda naisest aastal 1935? Ta hindab vabadust, inimeste erinevusi. Ei ole „paremat“ ega „halvemat“, „häd“ ega „kurja“. On vaid suursugusus ja väiklus, ilu ja inetus. Ta vihkab sõda, surmanuhtlust, konventsioone, inimhinge mustust ja igasuguseid rõhumisi, millega see, mis ühe või ka paljude jaoks õige, tehakse sunduslikuks sellele, kellele see valeks.

Ning moodse naise elustiil? Lühike peatus. Muutlikkus, „siin linnas ainult läbisõidul“. Mitte suurt korterit ega suuri kohustusi. Mitte koormastust. Peenendatud vagabundlus. Kui külastaksite boheemlaslikumat tänapäeva poissmeesnaist, juhtub, et leiate tal toas ei rohkem mööblit kui madal otomaan ja kirjutuslaud, raamatud kastriiulil põranda ligi. Sest tema on liikuvus, on mõtete, tundmuste lend ning sõit ühest linnast teise.

Kui vähe on teda, naist Tänapäeva, aastast 1935! Mitte igatks, kes elab praegu, pole tänapäine. Aleksandra Kolontay, Titayna, Mrs. Earhardt, Lilli Brody — terve rida sulenaisi ja veel suurem hulk nimetuid naisi nende hulgas. Eeltingimuseks aga kõikjal: süvendetum kultuursus, initsiatiivivõime, inimesena ja naisena suurem loomulikkus ja elujulgus.

Siiri Lund

PEREKONNA-STSEEN

MU isa tuli ühel päeval Courance'i inimese ilmega, kel on häid uudiseid. Ta ei olnud veel istunud, kui meile ütles:

— Otsin ära Colivaut' maja.

— Tegid rumaluse!

Vanaema heitis talle need sõnad ühe hoobiga, ilma et oleks enesele aega annud prille ninalt võtta, mida ta harilikult ikka tegi, kui oli kõnet tähtsaist asjust. Mu isa, kes oli tulvil oma uudisest ja kes tundis end lämbuvat, kui ei saa tast kõnelda, vastas:

— Hää küll! Ärgem sellest enam rääkigem.

Ja ta tõusis, nagu tahaks ta teha jalutuskäiku aias.

Kuid vanaema põles uudishimust üksikasju teada saada. Ta läks ukse poole kavatsusega, oma väimehe teed sulgeda; see aga, jõudes ukseni, tuli ise tagasi, lootes siiski temast rääkida saavat.

Mõlemad kõndisid edasi-tagasi. Mu vanaisa istus väikese laua ääres ja pani kaarte. Tema juba ei olnud närviline ega sattunud nii kergesti tasakaalust välja. Pääle kaheminutilise vaikust, mis näis väga pikana, seisatus vanaema oma rahuliku mehe ees:

— Hüva! ütles ta, — kas sa kuulsid?

— Mida pidin ma kuulma, mu sõber?

— Kas sa võiksid meile väikekse tähelepanu pühendada? Su väimees ütleb, et on ostnud Colivaut' maja!

— Asjata! asjata! ütles mu isa. Mu kallid ämm kinnitab, et olen teinud suure rumaluse: matame maha selle asja.

— Matame, ütles vanaisa.

Talle oli asi täiesti üksikõikne; ta võttis jälle kaardid. Ta laotas roheline kaleviga kaetud lauale väikseid hunnikuid, silitas sõrmeotstega oma karvaseid ninasõormeid ja kirsivärvilise njna otsa, siis pööras ta ümber paendliku lapse huviga, kes avab mänguasjade kasti.

Vanaema lõi peoga laua keskele nii, et kaartid hüppasid.

— Casimir! See on ju kuulmatu! Tahad sa mulle teha seda au ning kuulata, jah või ei?

— Saan aru, mu kallid. Nadaud ütleb: Matame maha selle asja. Kuid, kes maetud ei ole sääil sees, on madame Colivaut. Kui ta elab, ei saa sina ometi asuda ta majja!

— Madame Colivaut ja minu vahel on sõlmitud ostumüügi leping, ütles mu isa; leppes on tähendatud: „pääle madame Colivaut' surma.“

— Kuid sa õnnetu! ütles mu vanaema, kas sa ei näe siis, et tõmbad sellega kogu maakonna pahameele enesele?

— Kuidas? Sellepärast, et ostan maja, kui mul on praegu päävarjuks vilets lobudik! et mul pole oma naisele rõivastusruumi ega tuba oma poja jaoks, — sellepärast tahan omandada kinnisvara!... Tohoo! üteldagu, mida tahetakse. Kasutan õigust, mis on igal kodanikul, osta midagi, kui ta on võimeline maksma; ja pääle muu osutan oma perekonnale tervislikult kasuliku teo. Kes teab, kas mu praeguse maja pimedus ja rõskus ei olnud õnnetuse põhjuseks, mis meid kõiki tabas. Kas mäletate, et arst, kes ravis sinu tütart, ütles: „Kui ta oleks õigel ajal värsket õhku saanud...“ Kas ta ei ütelnud niiviisi? kas ta ei ütelnud niiviisi? Tema matuse päeval? Pagana päral! Mul ei ole soovi, kõike seda veel kord läbi teha. Mis puutub mu pojasse...

— Ja-jah, kõik see on väga häa, ütles vanaema; kuid kas oled mõtelnud Plancoulaine'ile?

— Kurat võtku Plancoulaine'i!

— Ei, mu sõber, kurat ei võta Plancoulaine'i nii kergesti. Esmalt kaotad sa Plancoulaine'iga tülli minnes tänasest homseni kolmveerand kogu oma klientuurist, mis koosneb isikuist, kes teda igapäev külastavad. Teiseks ei saa sinu naine läbi ilma selle seltskonnata, keda kohtab Plancoulaine'i juures, keda ta ei saa kohata mujal, pea hästi meeles, mida sulle ütlen, sest et mujal üldse ei käida koos, sest et nad ei luba, et näeksite kedagi, olgu see kes tahes, väljaspool nende kodu, ja et nad on küllalt tugevad oma tahtmist läbi viima. Nii siis, sa tead, et härra Plancoulaine varitseb seda maja oma õepoja Moche'i jaoks kümnete aastate kestel. Ta on mulle ütelnud sadasid kordi: „Mul ei ole lapsi, madame Fantin; mu vanade päevade trööstiks oleks, kui mu õepoeg Moche elaks minu juurest kolme sammu kaugusel, selle asemel, et lasta rakendada hobuseid, kui tahan näha omi tütrekesi.“

— Saad ometi aru, et selleks, et Plancoulaine'ile mitte hobuste rakendamise vaeva teha, ei või ma ikkagi nõustuda elama, mina ja mu pere, muti koopas!...

— Kas su sõber Clérambourg andis sulle nõu seda maja osta?...

— Clérambourg on kehastatud ettevaatus; ta ei varjanud minu eest ühtki pahet, mida see ost võib mulle kaela tuua.

— Seda hullem! Siis, mu armas, on isegi tema sinu vastu.

— Clérambourg minu vastu!

— Ütlen sulle seda üsna kindlasti. Clérambourg oli mu isa eelkäija õpinguis ja ta armsaim sõber. See oli inimene, kelle voorused olid tunnustatud ja kel ei olnud ühtki puudust.

— Kõik see on ilus ja häa, ütles mu isa, kuid see ei ei takista seda, et ma üks otsustan asja nii, nagu see häa on mu noore naise tervisele ja soodus mulle, et teha ruumi oma lapsele, minu juures elamiseks. Need on ju küll põhjused, millede vastu ei saa ükski targutus.

Äkki muutus vanaema tulipunaseks. Kõigele õnnetusele lisaks, lahutaks teda neetud majaost veel tema tütrepoeg; seda oli ta ette näinud; kuid teine asi oli seda ütelduna kuulda.

Olin harjunud varasest lapseest olema üksikuks tunnistajaks perekonna-stseenides. Mõistsin juba kaugelt neile eelnevaid tunnuseid, nagu põllumees ennustab vihma. Kuid siiski tundsin alati esimeste segaduspuhangute ajal end haaratavat väringuist. Siis palusin alati abi kelleltki ei tea ise, kellelt, kuid igal juhul sooslikult võimult, keda ma meeleldi enda läheduses uskusin olevat, siis arenes ettekujenduslik sündmus, mida võib kujutada umbes järgmiselt: kaks hääsoovlikku kätt ühinesid minu taga, moodustades rippuva istme, millele istusin kindluse tundega. Otsekohe hakkas iste tõusma ja peatus just mitte erakordsel kõrgusel, kuid küllaldaselt kaugel nende isikute žestide ulatavusest, kes riidu lähevad, nagu kusa-gil karniisi all, näiteks, või mõnes nurgas. Tõeliselt jäin

ikka riiu keskele; kuid ei tahtnud sääl olla. See on nii, nagu mõnikord unes õnnestub jagu saada luupainajast... Ja säält vaatasin kui mõnelt palkonilt stseeni, mis sünnib tänaval.

Vanaema solvas otsekohe mu isa ta enesearmastuse õr-nemast kohast, üteldes, et ta naine ei suuda minu vanuse poisi eest hoolitseda.

Selles polnud midagi halba; asjaolu, mis oli kaunis tõenäoline, ei olnud iseenesest pahe. Kuid mu isa ei võinud oma ämma kuulda rääkimas tema naisest ilma, et oleks haistnud kõige süütuma väljenduse juures makia-vellilikke võtteid. Ja selles, mis mu isa ise ütles oma naisest, arvas vanaema nägevat sarkasme või vähemalt ebasoodsaid vihjeid ta esimese abielu mälestuse pihta.

Igatahes ei olnud ta enesele kunagi ennem lubanud nii avameelset hinnangut. Mu isa hüppas üles kui kitseke. Ta kiitis oma naist; ta loetles arvukaid voorusi, milliseid, olen unustanud; lõpuks oli ta naine ingel.

Hää küll! ütles vanaema, kas teine oli vähem eeskujulik?

Kuid talle oli siiski kord loomupäraselt omane, nii tuli ta jälle asja juure, kuid muidugi mitte selleks, et teda käsitada kaalutult!

— Tahad sa teada, miks ta pole võimeline hoolitsema lapse eest? Tahad sa?

Isa kehtitas õlgu.

— Ma ei eksi kunagi, kui pean hindama mõnda naist; mul on selles oma ettenägelikkus. Nii siis! Sinu naisel oli viieteistkümne pika päeva jooksul suur plekk tarla-taan kleidil... siin, siin just kõhu pääl... plekk! See haavas silma. See pole midagi, tean seda, muidugi pole see midagi! Kuid naine, kes neljateistkümne päeva kestel kannab plekki siin, ei saa kunagi sellega hakkama, et ta näeks, kas su laps on särki vahetanud, või jalgu pes-nud.

Mu isa trampis, ta plaksutas sõrmi, ta tahtis põgeneda ja ühtlasi ka jääda, et tagasi tõrjuda vanaema jultu-must.

Ta haaras argumenti järele, mis oli perekonnas alati tarvitusel sarnastel puhkudel.

— Lapsi kasvatada mõista! Kuna su nolgist-poeg, üteldes neljakümneid aastaid, veel vegeteerib Pariisis ja ei ole veel suuteline omale elu ülespidamist teenima! Poeg, „kes ise enesele ülespidamist ei teeninud“, oli mu vanaemale hübiplikiks. Tema võimuses ei olnud, seda plekki kustutada. Talle heideti seda nii sagedasti ette, et ta seda tõepoolest plekkiks pidama hakkas ja ta oli solvatud raskesti igakord, kui seda puudutati.

Vanaisa oli püsti tõusnud; ta puhastas tolmust oma kuue revääre, millele ta valgeist juukseist langes kerge lumi, ja ütles vahetevahel: „Nadaud!“ ja jälle „Celina“, pöördudes kord väimehe, kord oma naise poole, nagu ta oleks teinud väikeste koertega, kes mänguhoogu sattudes võivad lõhkuda tükkideks laudlina.

Mu isa karjus:

— Ma ei tea, kes ma õieti siin olen! Tahaksin teada, milleks ma teid õieti kuulan!... Tule, mu väike, ütles ta minu poole pöördudes, paki omad asjad ja tule minuga...

— Kuhu? karjatas mu vanaema.

— Minu juure, muidugi! Pääle seda, mida pidime siin kuulma!

— Seda sa ei tee!

— Seda saame veel alles näha!

Mu vaene vanaema oli sel ajal kuuekümne aastate lähidal; pahameel lõkendas tas, kuid väsitas teda ka

LAURI EINER, Tartust

kiirelt. Ta väimehe äkiline ähvardus pani teda kokku va-risema. Ta oleks tahtnud joosta ukse juure ja kahtlemata ütelda: „Saate välja vaid üle minu keha!“, kuid tal puudus isegi see keha. Ta põsed tõmbusid kahvatuiks, silmad langesid auku.

Ta ütles:

„See pole võimalik! See pole võimalik!“

Teisedki sõnad täitsid ta suud, ilma et oleks rohkem häält kuuldavale tulnud siis, kui lõhkeb seebimull; kuid oma kõhna ja väriseva käega, mis kunagi oli ilus olnud, tegi ta ruumis ebamäärase liigutuse, mis pidi tähendama, et see on võimatu, et mind ära vijakse. Mu isal ei olnud ju ruumi eneselegi; ta ju praegu ütles, et tal ei ole kohta, kuhu sisustada oma naise riietumisruumi. Kui ta rääkida suutis, ütles ta:

— Kas soovid selle lapse surma? Tunnen su maja, see on mutjauk, kelder: ruumid ilma valguseta, hoov ilma ühegi päikese kiireta... Näen veel praegu oma tüdart, tugitoolis, otsides silmiga äärekestki taevast. Kuulen, kuis ta ütles: „Nii vähekesegi! Kui näeksin nii vähe-kesegi taevast, siis näib mulle, et võiksin saada terveks!“

Ta oli sõnarohke ja kõneles kogu aeg samas mõttes, kui enne ta väimeeski, ilma et seda ise oleks märganud ja oli imestunud, kui nägi viimast äkki naeratamas, käsi-varsi kumerdamas, kätt sirutamas, nagu vastu võtnas nende mõistlikkude sõnade taevamannat, mida ta lõpuks ometi ütles. Kui ta portsjoni piisavaks tunnistas, katkestas ta teda ise õrnasti: — Nii! Nii! ütles ta, väga hää!... Oleme ju ühel meelel; see ongi ju see, mida tahtsin al-gusest pääle teile selgeks teha: mu maja on surmatoov ja kuna mul vaikut ei ole, olen hästi teinud, et ostsin Colivaut' maja... Seda ütlete ju ise! Nüüd tunnistan teile omavahel, et jätan teie juure Riquet' meeleldi, esi-algu, sest et ta meid meie putkas tõesti eksitaks. Tänu taevale, küsimus on püstitatud ja lahendatud ja teil on aega end ette valmistada, et ta minuga elama tuleb sellest hetkest, mil mul rõõm on Colivaut' majja asuda.

Vanaisa, kes tundis, et nüüd on kõik sedapuhku läbi, ütles lahkelt:

— Kuidas on madame Colivaut tervis?

— Nii ja naa, ütles mu isa. Talle on kuumus väga hädaohtlik.

— Rahustu, ajaleht ennustab meile kõrvetavalt kuu-ma suve, ütles vanaisa.

Romaanist: *L'enfant a la balustrade.*

Prantsuse keelest A. N.

SAATUSE VALLATLUS

„PROUA, mida keeta lõunaks?“

Teenija oli astunud söögituppa ja asetas nüüd selle küsimuse Elsile, kes parajasti tõusis kohvilauast.

„Ah, ärge tülitage mind oma lõunaga, keetke, mida tahate!“ oli ootamatu vastus.

Proua väljus toast. Mõtelgu teenija temast, mida tahab, keetku, mida tahab, mingi ära, kui tahab — talle oli kõik praegu ükspuha. Ta oli närviline ja halvasti tujus. Juba kolmandat päeva. Selle põhjuseks oli väike ajalehesõnum: Karl Kustavi abiellumisteade.

Muidugi, lõppeks oli ju ka Karlil õigus abielluda, tema, Elsi, oli seda teinud juba viie aasta eest. Ja kas polnud see temale tööpoolest ükspuha, oli Karli abielus või vaba, neil polnud ju vähimajdki suhteid ega paistnud selleks tulevat ka mingit võimalust enam. Ometi tundus talle selle abiellumisteatega kõik olevat läbilõigatud — järsku ja valusalt. Vast nüüd oli siis kõik lõplikult möödas! Enam ei saanud Elsi õhtul enne une tulekut unistada, kuis nad uuesti kohtuvad Karliga, kuis nende armastus uueneb, kuis Karli tunnistab, et ta siiski pole leidnud toredamat naist kui tema. Ja siis ta lahkuks oma mehest ja nad abielluksid. Nüüd see on siis kindlasti üks teine naine, kes hakkab teda hüüdma oma meheks, kes pärib kõik ta õrnused, kes omab temaga ühise kodu ja — kes saab temalt lapsi. Elsi mäletab, kuis ta aastate eest oli kujutlenud, et kunagi lugedes Karli kihlakaarti ta mines-tub, siis ta leitakse kaartiga käes ja kõik saavad teada, kui väga ta oli kiindunud Karlisse. Nüüd, mil ta üleile tegelikult oli lugenud tema abiellumisteadet, ta küll ei minestunud, võibolla kahvatus veidi, aga halb tuju oli tal siiski juba kolmandat päeva. Need olid mälestused Karl-ist ja oma noorusest, mis teda ründasid. Varemalt ta oli olnud isegi õnnelik, et evis noorusest kauneid mälestusi, nüüd nad aga tundusid piinavajana. Pildid järgnesid üks-teisele ja ta ei suutnud neid peletada. Ühine koolitsee aastate kestel, pisikesed tülid, mis enamasti lõppesid sellega, et unustati parajal kohal kuri nägu tegemata, ühiselt veedetud suvipäevad rannaliival, mõned ammu ununenud naljad — kõik need meenusid nüüd. Nende esimene suudlus, mis oli rippunud kaua õhus, toimus Elsi kooli lõpupeolt tulles, koduaias pingil, õitsva vahtra all. Teist sellist suudlust polnud elu talle enam toonud. Leeripäeval oli Karli teda suudelnud laubale ja ütelnud: „Kasva ruttu suureks!“ Ja ta uskusi end kasvavat temale. Aga kui ta oli juba ealine ja väga hästi oleks kõlbanud temale, Karli enam ei avaldanud vastavat soovi. Ta muutus järjest külmemaks ja võõramaks. Tutvustas Elsiti meeleldi oma seltsimeestele, nagu soovides, et Elsi leiaks omale uue sõbra. Aga naine ei saanud kiinduda kellessegi, ta püüdis kõigiti säilitada vaid Karli sõprust. Aga kui talle viimaks lõplikult selgus, et ta Karliga ei saa iial abielluda, ta abiellus ruttu ülepeäkaela esimese juhusliku tuttavaga. Oli suur õnn, et see oli rikas tööstur, kes ta nais. Aas-tais oli küll suur vahe, aga see oli ka ainus puudus. Tal oli muretu elu, kaunis kodu, hääd sõbrad, ehted, teenijad, seltskondlik seisukoht, sõnaga kõik, mida võis soovida. Ometi ta pidi endale tunnistama, et veel täna oleks ta vahetunud Karli mõrsjaga. „Ah, mis!“ ta raputas oma väikest pääd, „eks kõigil ole olnud noorus ja oma pisikene õnn, ja eks see mõõdu kõigil.“ Ta lootis, et ka need päevad mööduvad, kõik vajub jälle unustusse, ja elu läheb edasi oma rahulist ja talutavat rada. Oli ka õnn,

et Karli ei elanud siin linnas, nii polnud karta kohtu-mist, võis muretult kõikjal liikuda.

Päälõunal tuli proua Teeäär.

„Kas tead midagi mõrsjast?“

Nojah, tema peab sellest tingimata rääkima, mõtles Elsi pahaselt. — „Jah, lugessin lehest,“ ütles ta üsna üks-kõiksel häälel.

„Kas tead midagi mõrsjast?“

„Ei, keegi Erika Raav, ei tunne.“

Aga proua Teeäär teadis: „Olevat üsna noor ja saavat suure kaasavara.“ Muidugi, Elsi teadis seda isegi, et Karli naine pidi olema tingimata rikas, sest see oli ju päämine põhjus, miks tema omalajal hüljati.

„Noh, siis on ka armuline proua ema kindlasti rahul-datud,“ ütles Elsi vähe sapiselt, sest ta oli alati usku-nud Karli emal selles teeneid olevat, et poeg loobus tem-mast. Endamisi ta mõtles: siis ikkagi rikas. Seda oli ta siiski otsinud kõik need aastad. Samas ta tundis sellest mõttest mingit rõõmu. Vast polegi armastust, ehk pole suuremat õnnegi, vast see naine ei loegi talle midagi, abiellus eeskätt raha tõttu. Võibolla see noor ja rikas naine ei päri siiski Karli südant täiesti, ehk jäävad talle mehe suurimad õrnused osaks saamata. — Ja Eevi süda läks kuidagi kergemaks. Nüüd ta oli isegi tänulik proua Teeäärele, et see kõneles Karlit.

„Jah, eks igaüks pea katsuma elus nii hästi läbi tulla, kui vähegi võimalik,“ ta ütles ohates ja kallast uut kohvi tassidesse.

Õhtul saabus mees koju. Ta oli veetnud neli päeva reisul. Elsi märkas temas mingit rahutust, ta oli kuidagi pidulik, samas nagu vähe alandlik, ja tõi kaasa toredad kõrvarõngad! Ka Elsiti haaras väike rahutus. „On ehk vanal eksitusi, mida kahetseda ja lepitada?“ Seda ta pol-nud küll temast iial uskunud. Pääle õhtusööki mees as-tuski Elsi magamistuppa ja palus luba kõnelda veidi... „Mis tal ometi on?“ mõtles naine ning kutsus ta istuma oma voodiveerele.

„Kallis,“ algas mees, „mul on sulle midagi pihitada, ainult palun sind, jää täiesti rahulikuks. Asi puutub minu minevikku. Mul on nimelt tütar. Mitmesugustel põh-justel ma ei saanud omalajal abielluda ta emaga, nüüd ta on aga aastaid surnud. Lapse eest hoolitsesin algusest pääle. Andsin ta kasvatada võõrasse linna, häässse pere-

konda. Ta sai korraliku hariduse. Mul on olnud tast palju rõõmu. Ta kasvas kauniks nooreks daamiks. Igal aastal olen veetnud temaga mõned nädalad. Sinuga abielludes ma ei tahtnud sulle kõnelda ta olemasolust, kartsin, et see vast ei meeldiks sulle ja võiks saada takistuseks minu õnele. Nüüd on mu tütar aga kahekümne-aastane ja neil päevil ta abiellus. Need olid tema pulmad, kuhu sõitsin mõne päeva eest. Tüdruk sai ka kaunis suure kaasavara. Nüüd ma otsustasin, sinule kõnelda sellest. Minu väimees on noor majandusteadlane, suurepärane inimene... Aga mis sul on ometi, kallis? Su käsi nagu väriseks pisut. Ära ärritu, see asi pole sugugi nii... hull."

„Ei midagi, kõnele edasi. Kuidas on su tütre nimi?“

„Erika Kustav on ta nüüdne nimi.“

„Jah Erika, ja mehe nimi on Karl?“

„Jah, kuidas sa tead, Elsi?“

„Lugesin lehest.“ Elsi keeras lambivarju, et tuli ei langeks otse ta näole, ja küsis: „Ja siis nüüd?“

„Nüüd, — ta on majandusteadlane ja ma soovin, et ta hakkab töötama minu ettevõtteis. Seks nad peavad asuma muidugi päälinna. Siis ma uskusin, et sul tõesti poleks midagi selle vastu, kui nad alul peatuvad meil. Erika on nii noor ja kogemusteta, ma loodan, sa suudaksid teda palju aidata. Annaksid talle nõu ostude puhul, aitaksid korteri otsimisel ja sisustamisel, seda kõike sa oskad ju suurepäraselt. Nad saavad juba ülehommene.“ Mees suudles ta kätt. „Sa pole mulle ometi pahane kõige selle pärast?... Küll näed, Erika ja Karli on mõlemad toredad inimesed ja meeldivad sulle kindlasti.“

„Jah, ma usun,“ ütles naine vapralt, „ma loodan igitahes... Täna on juba hilja, vast kõneleme sellest homme veel.“

„Jah, muidugi, kuidas soovid, näidki olevat väga väsinud... Uinu hästi. Hääd ööd, kallis! Ütle ainult veel kord, ega sa pole mulle pahane?“

„Ei, mitte sugugi.“

Mees suudles ta tukslevaid lauge ja väljus.

Aga Elsi silmi ei saanud und sel ööl. Nii siis, nad pidid saabuma ülehommene. Vast täna ta oli rõõmustanud, et nad ei elanud päälinnas! Ja tema pidi sisustama Karlile korteri. Tõepoolest, aastate eest ta oli selle ammu mõttes sisustanud, aga sootuks teises olukorras. Oli kujutlenud, kuis ta igakuisest palgast osa paneb ära mööbli tarvis. Oli vaimus näinud neid lihtseid, aga maitsekaid esemeid, milliseid tahtis koguda aegamööda kannatlikult ja armastusega. Kõik need pidid kaasaelama nende ühisele õnele. Oo, tema juba oleks osanud; vähese rahaga võimalikult hästi — seda kunsti ta on tunnud eluaeg.

— Nüüdne korterisisustamine aga pidi olema ju hoopis midagi muud. Siin polnud vaja arvestada rahaga, — seda jätkus, — vaid noore proua maitsega ja soovidega, vast ka armulise härra omadega. Ja mis huvi pidi temal olema selleks? Elsi naeris kibedalt. See oli ometi hirmus põnev! oma mehe rahaga sisustada korterit oma endisele peigmehele.

Elsi ärgates hommikul oli mees läinud juba tööle. Ta jõi kohvi, siis kümbles ja riietus kaua. Siis jalutas läbi oma hästisisustatud ja armsaksaanud korteri, peatus kaua kaktuste akna ees. Need siin olid ta lapsed, teisi ta polnud saanud. Ta silitas pisikest karvapääd, ja pisarad tikkusid silmi. Elage hästi! — Siis ta läks oma tuppa, võttis tema kasutada oleva väikese rahasumma ja lahkus. Jaamas võttis pileti kaugemasse kodumaa linna. Ta oli noor, terve ja omas elukutse ning lootis ise omale teenida võivat igapäevase leiva.

Maret Talv

Estonia teatri tantsurühm

Fot. K. Akel

Sass Viigisalu

Vanad müürid

Kord olnud uhke loss, ta vare mäel seisab jõulik ja massiiv, Aeg olnud talle metsik, kare; tast säilind süiski vasak tiib.

Raudaknaist süinge valgus läbib, laest tilgub alla stafaktiit. Õil tontekari trelle rebib, suust kostuks neil kui surmaviit.

Kuu röske kiirte tardund nooli kui tõdvallt vibullt müüri langeb, Tust seinal maalit trelli jooni fantastiliseks pildiks kangeb.

All niiske hämardunud õlvil kui kiirgaks tondi oreoolid, kes kummarduivad luistund põlvil ees nikerduste seina voolit.

Antiikset ukse roostand kangi taob vahetpidamata keski, kel oleks päästa säält seest vangki. Nii näeme päästjat vaimudeski.

Õökulli igat õudset huiget teeb kiunuvamaks vinguo tuul. Kui vahiks mustist aknaist muigel vaid ikka tontlik tõust ja huul.

Läind rooste rüütlil raudne vammus, Aeg närib kõdunenud luid. Keil seltsiks õökull priske, rammus säält eland mitmeid aastaid, kuid.

Õil sügiseil nii pimedatel mäel seisab lossi kõdund müür, mil kostub hääli õudsematest, kuid vaikib ikka õlviküür.

(Järg)

Näide saksa kriminaalromaanide reklaamist

Jõukas, kuid ka valgust kartvate asjadega tegelev Moller teatab oma tütre Flora nimel ajakirjanik Harri Martonile, et selle ja tema tütre vahekord on lõpetatud. Flora abielluvat kullasepa Friele poja Edmundiga. Erutatud-pahandatud Martoni ees hiljem Flora eitab vastavate voliluste andmist oma isale. Järgnevat ööi leitakse Moller mõrvaohvrina oma koduukse eest. Kahtlusalusena Marton vahistatakse pärast seda, kui ta, tutvunud oma naabrina Liidaga ja selle vabastanud ta leivaisa Sandelini piinlikust seltskonnast, viibib oma voodis — lahti rõivastamatuna. Otseste süüüenduste puudumisel ta varsti ometi vabastatakse Sandelini poja — kohtuuriija — korraldusel. Uue kahtlusalusena põimub loosse keegi Edelmänn, kel olnud mõrva ööl natuke salapärase kohtumine Molleriga restoranis. Kuid raske on võimudei tedagi kindlaks süüdlaseks pidada. Asja vastu tunneb aga huvi kullasepa poeg, keda huvitab ühe pärlikee saatus. Seda kahtlaselt omandatud väärtuset ei tahtnud nimelt Moller müüa Friele isale selle hinna eest, mida temale pakutud. Kee olemasolust ei tea midagi võimud. Kuhu jäi kee? Friele on veendunud, et mõrv on teostunud selle omandada tahtmise eesmärgil. Ta hakkab asja iseiseisvalt uurima ning kuuleb ühe kollase paki olemasolust, mida Moller endaga kannud ja mille üle tal olnud kõnelus Edelmänniga. Ta hakkab jälgima ka Florat ning tabab teda kohtumiselt tundmatuga. Viimaks meenub talle, kus ta seda meest varem oli juba näinud.

12. Kaks töötut

JUBA teist päeva püüdis Harri Marton saada kokku Liida Vendeliga, tolle tütarlapsena naaberkorterist, kuid ikka see ei õnnestunud. Talle polnud eneselegi selge, milleks ta seda kokkusaamist nii väga soovis, kuid miski jõud nagu sundis seda tegema. Oli tahtmine jälle näha seda elurõõmsat, oma lihtsuse ja avameelsusega kõitvat tütarlast, rääkida temaga mõned sõnad vabalt, sundimatult ja julgelt, nagu saab ainult väheste inimestega. Teiseks

oli ju nende tutvumine ja lahkuminegi toimunud nii ebataavalisel viisil, mis pidi jätma vägagi segaseid muljeid. Ja päale selle veel need vastikud sekeldused politiseivõimudega... Mis peaks nüüd see tütarlapski temast arvama?

Sel päeval pärast lõunat tahtis ta minna ühe tuttava raamatukaupmehe juure, kellelt oli varemgi mõnel korral saanud paar-kolm krooni, kui omal polnud jälle sentigi ajalehegi ostmiseks. Keeranud toaukse lukku ja hakates tasa vilistades koridoris minema, kuulis Marton järsku preili Vendeli ukse avanemist. Ta ei võinud aimatagi preilit sel ajal kodunt leida võivat, ent ometi see praegu seisis ta ees naeratavana ja punetavana. Marton tervitas ja astus sammu tagasi.

„Lähte ka välja? Siis meil vist esialgu ühine tee?“

„Jah. Kuulsin, et lukutasite ust. Tahtsin teid näha,“ vastas ta nii avameelselt, et Marton tundis jälle midagi sooja südames tärkamas. Ammu polnud temaga räägitud säärases toonis.

Vaatamata sellele ei tahtnud jutt nende vahel algul siiski kuigi lususasti areneda. Oli ju mõlemaid takistamas teatud rida küsimusi, milliseid ei saanud nii kergesti kohe välja pahvatada. Nad sammusid juba aeglaselt piki sammaskäigu tänavat, kui preili Vendel sõnus:

„Pidite kuhugi minema?“

„Pole tähtis käik. Sinna võin minna kuna tahes. Ja teie?“

„Ütlesin ju, et tahtsin lihtsalt teid näha. Mul pole kuhugi praegu minna.“

„Kuid kas te täna ametis polegi?“ meenus järsku Martonile.

„Ei. Juba ammu enam mitte. Tollest õhtust või hommikust saadik. Mäletate?“ Ja naeratades vaatas ta kaaslasele näkku.

Marton mäletas kõike, härra Sandelini ja ta tottrat pilku.

„Või nii. Seda juba arvasin,“ pomises ta süüdlasena. „Ja kõik minu pärast.“

„Kuidas nii? Sugugi mitte teie pärast, vaid Sandelini häbematus pärast. Niikuin ma päale seda ju poleks tema juure jäänud. Tuli minek nii või teisiti, pole tähtis,“ seletas preili kiiresti.

„Oleme nüüd mõlemad töötud,“ tähendas Marton ja vana harjumuse järele otsis taskust paberrossikarpi. Seda aga sääil polnud, ja ka mitte mujal.

Liida Vendelil jäi vist mulje, et Marton end tunneb ikka süüdlasena tema kohalt lahtisaamises, ja ta selgitas:

„Mulle ei tähendanud see midagi; oleksin võinud kohe samal päeval saada uue koha. Eelistasin aga pisut kevadist laisklemist ja see on nüüd, nagu näete, veninud tänaseni.“

„Nii siis — varane suvituse.“

Preili jaatas naerdes, siis aga tõsises äkki.

„Ütlesite, et oleme mõlemad töötud. Kas olete ka ametist ära?“

„Jah,“ lausus Marton ja püüdis naeratada. Kuid selle naeratuse grimassis tuksatas midagi valulikkude.

„Kuidas siis see teil...?“ küsis tütarlaps ääretu lihtsimeelsusega ja vaatas talle suuri kohkunud silmi otsa.

„Noh, te ju vist kuulsite, mis minuga vahepeäl stundis? Selle pärast.“

„Oh, kui te teaksite, millises ärevuses olin,“ ütles ta ja punastus. „Päris häbi rääkida, aga ma käisin isegi trükikoja juures, et aga lehte rutem saada.“ Samas pöördus ta endise jutu juure tagasi: „Aga kuidas nii — selle pärast. Te ometi olite ju süütu... See oli ju valesüüdistus...“

Marton muigas sapiselt:

„Süütu või süüdlane, aga mõnelt poolt toob see ühesuguseid tagajärgi.“ Seejärel muutis ta tooni veidi leplikumaks ja lisas juure:

„Kui politsei juba hakkab kedagi vintsutama, siis peavad väga paljud teised endid kutsutuks seda tegevust oma poolt nii palju kui võimalik täiendada. See on juba massipsühhoos, tuleb leppida. Toimetuses tehti mulle lahke nägu, sooviti õnnegi, et nii kergesti pääsesin, ja nõnda edasi. Kui aga jutu vedasin edaspidisele tööle, siis oli kõigel korraga kriips läbi. Ei olevat saadud ometi mind oodata, ja kes teadiski, et tulen; oldi sunnitud teine võtma. Ja vastu suve — tööd vähe. Oodaku ma, kannatagu, vast läheb tarvis, küllap siis teatatakse... Ja nüüd siis ootan.“

„Ja mujale ka ei saa?“ oli preili Vendel mures.

„Puuduvad tutvused, ilma nendeta pole tänapäeval päädeda palju kuhugi. Kirjutan küll mõnedele teistele lehtedele, kuid see on kõik juhuslik ja äraelamist ei võimalda.“

„Siis on teie seisukord praegu üsna halb,“ arvas preili Vendel murelikult ja ta silmist peegeldus tõsist kaastundmust.

„Häda pole veel midagi. See on ainult ajutine nähe,“ muutus järsku Marton lõbusamaks. „Kuid jätame nüüd selle kõneaine. Ütelge parem, kuhu me siis nüüd õige läheme. Omalt polt teeksin ettepaneku: kui teil aega on, kõnnime Kirikuparki. Olen oma põhiolemuselt ikka maainimene, nagu vägisi kisub välja linnamüüride vahelt.“

Liida Vendel leidis selle mõtte olevat suurepärase. Meeldivat temalegi kevadine mullalõhn ja karge tuul, mida linnas ei tunne kunagi. Ta olevat kavatsenudki sõita mõneks nädalaks maale isakodusse, kuid pärast arvanud, et mõni nädal hiljem sõita on siiski palju ilusam. Siis juba õunapuud õites ja kuldnokad vilistamas, nüüd nad teevad pesa.

Peaegu tähelepandamatult möödus mõlemile aeg ja nad leidsid endid peagi kül-gülje kõrval jalutlemas pargi põliste lehestikurüüsesse puhkevate puude all.

Nendevaheline jutt, olles teinud kerge ringi üle viimaseaja sündmuste mõlemate tänapäevaelus, jõudis välja jälle Martoni poolt varem mainitud maa-päritolule.

„Kas te siis polegi põline linnakodanik?“ küsis Liida Vendel, varjamata oma erilist huvi selle küsimuse vastu.

„Ei,“ tõendas Marton. „Kas te seda varem ei teadnudki?“ Ja edasi jalutades jutustas ta hoogselt oma lapsepõlvest, kodust vaeses popsitares ja lootusrikkast linnaasumisest.

Neid oli viis õde-venda. Isa ja ema rühkisid alatiselt tööd, enam küll teiste väljadel kui oma põllulapikesel. Kes lastest aga hakkas kaela kandma, sel karjasetee oli jalgade all. Nõnda igapäevast leiba jõuti kokku kaapida. Küllusepäevi polnud aga küll kunagi. Kaks õde on vanemad temast, need juba läinud mehele. Ja siis tuli temagi kord astuda üle koduläve ning minna oma eluõnne teostama. Oli maastmadalast olnud püüdlik ja teadusejanune, lisaks vanemate toetusele võtnud omagi jõu kokku ja nii saanud koolihariduse. Juba maakoolipõlves olnud kirjasaatjaks ajalehtedele, hankinud sel teel lisatulu hili-

semailgi koolipäevil. Ja üks olnudki siis loomulik, et hakkas ajakirjaniku ametit pidama oma määratud tööalaks. Sai reporteri koha *Päevakaja* juure ja asus linna. Nüüd on sellest varsti möödunud kaks aastat. Ni mitmeidki keerdkäike on elu selle aja jooksul teinud, nii mitmesegi raskusse tõuganud ja ka jälle välja aidanud. Ja viimased nädalad aina saatsid uusi raskeid katsumisi, löid haavu hingesse mitmest küljest. Näis, kuis läheb edasi.

Pikk jutustus oma just mitte kergeist minevikupäevist rõhus Martoni meeolelu jälle pisut raskemaks, kuigi ta püüdis end sundida muretuks ja unustama kõiki neid raskusi, millistega pidi viimasel ajal võitlema. Teisest küljest oli see aga tunduvaiks kergenduseks, et üle hulga aja jälle võimaldus rääkida kellegi meeldiva inimesega ning usaldada sellele nii mõndagi, mis pakitsemas südamel.

Ja see kuldjuukseline tütarlaps tundus Martonile mis-kipärast eriti usaldusväärseks. Kahtlemata oli ta natuke naiivne, lihtsimeelne ja elus vähe kogenud, kuid ta oli ju maal tervete instinktidega ja lihtsete inimeste hulgas kasvanud. Ta mõtted polnud palju teisemad kui ta sõnad ja ta evis südamlikkust, mida ei mõistnud varjata. See kõik tõstis ta Martoni silmis kuidagi paremasse valgusse ja kaugele neist rafineeritud daamest, milliste hulka kuulus Flora Mollergi.

Liida Vendel kuulas huvi ja tähelepanuga kaaslaste jutustust, harva esitades mõne küsimuse. Marton oli võtnud mütsi pääst, lastes tuulel vabalt mängida tumedate juuksesalkudega. Ja nii olid nad juba hulk aega käinud pargi jalgradadel, kuhu õhtu saabudes ilmus üha rohkem jalutajaid. Seni polnud nad kohanud ühtegi tuttavat. Pöördudes aga ühele kõrvalisele jalgrajakesele, nägi Marton järsku Florat istumas eemal pingil kellegi härra seltsis. Polnud võimalust enam kõrvale keerata, tuli neist mööduda.

Marton tervitas, tundmatu härra kergitas kaabut, kuid nagu Martonile näis, Flora ei võtnud tervitust vastu. See langes ootamatu hoobina. Marton ei võinud aimatagi, et säält poolt on ta juba tunnistanud tundmatukski. Kuigi ta pidas suhteid Flora Molleriiga lõplikult lõpetatuiks ega lootnud, et Molleri ootamatu surmagi tõttu oleks enam võinud midagi paraneda, ometi säärane käitumine Flora poolt vangistas ta mõtted hulgaks ajaks.

Võibolla poleks ta mõtteist, kui kiiresti ja põhjalikult võib inimene ja ta tunded muutuda teise vastu, vabanenud veel nii pea, kui mitte poleks teda tabanud uus üllatus.

See prints ja praktiline ärimees, kelle pärast Georg Moller oli käskinud oma tütre eemale hoiduda, istus praegu ükski pargi värava juures pingil ja luges ajalehte. See nähe põhjustas Martonile jälle hulga mõtteeietusi uusi. Preili Vendel sai ta järsku muutunud olekust aga enam kinnitust arvamusele, et too daam, keda Marton tervitas, pidi olema talle kuidagi lähedane või isegi ta pruut, kellest talle oli räägitud.

Segaste mõtete ja tunnetega sammusid nad kõrva koduteed. Marton juurdles, kes võis olla too mees, kellega Flora istus. Kas Frielet on juba jõudnud tabada temagi saatus? Või lõpuks, kas too tundmatu saks ei viibinud Floraga Friele teadmisel või ülesandelgi? Pole sugugi võimatu, et see aferist punub Flora ümber võrke, mis palju ärilisemad, kui vana Mollergi mõistis seda ette näha.

Aga siis raputas ta enese lahti neist mõtetest, see kõik ei puutu enam temasse. Flora ei soovi ju teda enam tervitadagi.

„Toob see teile ehk ebasoovitavaid tagajärgi, et jalutasite minuga?“ küsis preili Vendel otseselt, kui nad olid jõudnud juba peaaegu kodumajani.

Marton ei varjanud oma imestust.

„Aga kuidas te ometi niisugusele mõttele võite tulla?“

„Väga lihtselt — te pole ju ometi vaba.“

Nüüd taipas Marton ja puhkes naerma.

„Kallis preili, selles asjas olge küll täiesti muretu.

Olen vabam kui iga lind oksal.“

Seejärele oli Liida Vendeli kord imestada, ja ta tahtis tuis veel midagi ütelda, kuid sel hetkel olid nad jõudnud majahoovile ning perenaine ruttas neile vastu kisaga:

„Vendeli-preili, teile toodi telegrammi!“

Sedaliiki saadeti polnud noorele tütarlapsel muidugi mitte igapäevane ja ta silmnähtavalt erutus seda vastu võttes. Kui ta paberi jõudis lahti kiskuda, olid nad juba koridoril ja Marton avanud oma toaukse. Ta peatus aga lävel, et silmata vähemalt, millist mõju telegrammi sisu selle saajasse avaldab.

Igatahes oli see palju rabavam, kui Marton arvata võis. Olles heitnud pilgu paberile karjatas preili valuliselt, surus käed silmadele ja langes otseti vastu seina.

13. Räägitakse kollasest ümbrikust

PONEVAT jälgimist järelehiilivast autost ei jatkunud Frielele seekord küll kuigi kauaks. Umbes viieminutilise sõidu järele olid nad jõudnud linna ääres asuva kirikupargi juure. Esimene auto peatus pargivärava ees ning järsu pöördega keerates tänavaveere pidurdus teinegi masin. Vahemaa võis olla saja meetri ümber ning jälgijad nägid ülihästi, kuis ees väljuti autost, tasuti sõiduarve ja suunduti pargivärvast sisse.

Friele oli kavatsenud ka kohe väljuda oma sõidukist, kuid siin tõestas autojuht, et tal oli tõesti kogemusi sääraseks sõiduks. Oodanud ära, kuni esimene auto hakkas ümber põrduma, kihutas ta kohe samasse pargivärava juure. Sellega oli vahemaa võidetud jälle minimumini.

Väljunud autost, heitis Friele kiire pilgu autonumbri — G 307. „See sell võib veel kunagi kasulikuks osutada,“ mõtles ta seejuures.

Kuid mis edasi? Friele nägi üle hekkide, et jälitavad aeglaselt jalutasid südapargi sihis. Oli üliselge, et siit kaugemale nende teekond ei vii.

Kõndida järel pole mõtet ja säärasesse ligidusse pääseda, et kuulda nende kõnelemist, on võimatu.

Ta oli sellest jälgimisest siiski lootnud nagu rohkemat ja huvitavam. Nüüd istus ta tulusena esimesele pingile, tõmbas taskust ajalehe ja otsustas oodata paarikese tagasitulekut, et jätkata siis nende silmaspidamist.

Lehelugemisest ei tulnud muidugi midagi välja, sest esiteks olid ta mõtted selleks liig hajuvil ja teiseks pidi ta hoolsalt tähele panema paari tagasitulekut, et suuta end parajal ajal varjata.

Aeg tundus talle venivat säärase aeglusega, nagu ei kunagi varem ta elus. Iga kümne minuti järele kiskus ta närviliselt uuri taskust, arvates olevat möödunud vähemalt pool tundi.

Nii läks tund, tund ja veerand, poolteist tundi. Siis hetkeks tõstes jälle silmad ajalehelt nägi ta lähenevat paari, mis tõmbas ta loiu oleku järsku pinguli. See polnud küll oodatav Flora Moller oma partneriga, vaid Marton kellegi veetleva blondiini seltsis. Tütarlapse sõrmed mängisid oma sallotsaga, ja vaikivana sammuti mööda Friele.

See ootamatu kohtumine viis Friele jälle ärevasse nõutusse. Mis teha, kas jätta paar siipaika ja võtta nüüd

oma silmapiiri Marton ühes tolle tundmatu daamiga, ning püüda pisut pilku heita nende toiminguisse. Kuid siis otsustas ta lasta Martonil minna; vaevalt võis tema jälgimine praegu mingeid kaaluvaid tulemusi anda. Ja alustatud teed ei tohi pooleli jätta. Kuigi tekkis kahtlus, kas pole ehk mõnd teist teed kasutades ammugi ära mindud ja tema mitmetunnine istumine siin muutunud häbitavaks narritembuks.

Kuid õnneks polnud lugu siiski sääraseks kujunenud: kümme minutit hiljem ilmusid ka oodatavad nähtavale. Momentaalselt libistas Friele enese üle pingi ja kadus juba varem selleks valmis vaadatud põõsasheki taha. Nüüd pidi ta ainult võimalikult pingutama kuulmist, et möödumisel tabada mõndki sõna nende keskustelust.

Mees rääkis tasasel mõminal, tema juttu oli võimatu mõista.

„Jah, kollases suures kantselei ümbrikus,“ lausus siis Flora Moller oma kõlaval häälel. „Ma ei ole viitsinud...“ ja siit edasi muutus temagi kõne arusaadamatuks, kuna oldi juba pöördunud seljaga Friele poole.

Need paar-kolm kuulnud sõna olid Frielele enam kui hoop pihta. Kollane ümbrik! Mis võis see olla muud, kui too kollane pakk, millisest rääkis kelner „Dorisest“ ja mida Molleri juures päale tapmist ei leitud. Kas siis Flora oli teadlik selle olemasolust? Järelikult teab ta ka, et see on riisutud. Kuid politseid pole kollasest pakist siiski informeeritud...

Mõtete tuhinas oli ta unustanudki väljuda oma peidurkast ning jätkata jälgimist. Kiiruga sööstis ta nüüd neile järele.

— Kas siis Flora Moller teab ka kaelakee päritolu? Näib küll nii, sest mis muu põhjus keelaks tal politseile teatavaks teha selle kadumise.

Kuuldes Flora Molleri ennistisi sõnu pargis oli Frielele hoobilt tekkinud teadmine, et kõik ta senine vaev selles asjas on nüüd täiesti maha visatud. Kuid veidi järele mõeldes tegi ta enesele selgeks, et pole lugu siiski nii halb. Briljandid on järelikult ikkagi Molleri tapja käes ja nagu nüüd selgesti näha, ei julge või ei saa Flora Moller ega ta emagi nende kadumist avalikuks teha. Kuid siin tekkis jälle raske küsimus: milleks rääkis Flora kadunud kollasest pakist tolele isikule? Ning mille kohta võisid käia sõnad „ma ei ole viitsinud“?

Friele seekordne tagahiilimine lõppes sellega, et Flora Moller ja ta kaaslane astusid ühe kino massiivsest paraaduksest sisse. Friele võis läbi klaasuste näha, et osteti pääsmed ja siirduti trepist üles ekraanisaali. Sellega näis olevat tänasele mängule lõpp-punkt pandud.

Kuid Friele ei kõhelnud kaua. Tänapäeva seniste tulemustega võis ta täiesti rahule jääda, kuid olles sattunud juba tegutsemishoogu ei tahtnud ta jätta enne, kui on saavutanud kõik, mis aga võimalik tänapäeva jook-sul. Ja liiategi hakkas tal pääs hargnema uus idee.

Ta kargas sisse ühte paremasse südalinna söögisaali, tellis enesele tubli lõuna ja, seni kui see pidi lauale toodama, soovis teha üht telefonikõnet. See kujunes järgmiseks:

„Siin räägib Friele. Kas olete teie, preili Eva?“

„Jah.“

„Kas preili Moller on kodus?“

„Ei, ta pole veel tulnud.“

„Aga proua?“

„Läks ka välja.“

„Nii. Olete siis praegu päris üksinda sääl?“

„Jah, muidugi.“

Järgneb

Eesti skautidega Spala skautlaagrisse

Tallinna „Emmause“ õhtukoguduse õpetaja abikaasa, pr. VENDELA KUUSIK

MÕNUS on, pärast pikka reisu, jälle kodus puhata. Käesoleval korral — õe kodus, Ida-Preisimaal. Istud õhtuti toanurgas, suled silmad, — ja terve seeria üksikuid pilte, sündmusi, läbielamusi kerkib vaatepiirile. Neid vaadeldes märkad, et läbielatud teekond ikkagi palju annud. Palju uut nähtud ja õpitud. Nii mõnigi inimene leitud, kes omaseks saanud. Reisul nagu ei saanud sellest kõigest küllalt aru. Ei olnud mahti muljeid seedita. Oli alatine rutt ja reisimine. Sõitsin seekord ühes skautidega Poolasse, Spaala suurlaagrisse.

Rõõm oli noortega koos reisida. Ikka valitses lõbus tuju, kõlas laul, teravmeelseti... Poiste arv ei olnud suur. Eesti poisse oli arvult 11, poola poisse, kes Eestis elavad ja hr. Shimanski juhatusel kaasa sõitsid, oli 13; siis veel mu mees, kes kui Tallinna skautide pastor seekord Eesti delegaadina skautlaagri kaasa tegi, ja mina.

Omavaheline suhtumine oli väga sõbralik ja soe. Poola poiste hulgas olid mõned üsna pisikesed, umbes 10 aastased. Aga nemadki tegid kõik vahvalt kaasa. Ei kaebanud kunagi väsimuse üle. Kord, kui juba kolmandat ööd raudteerongis kihutasime, märkas poola poiste juht, et üks väike vend vaguni kupeest lahkub — nähtavasti oma siseministeriumi käsul. Mõödub hulk aega, poiss ei tule tagasi. Juht teeb uue uinaku, ärkab jälle ja märkab, et poiss ikka veel ei ole tagasi tulnud. Juht saab rahutuks, mõteldes, et ehk on midagi juhtunud. Ta tõuseb üles, ruttab teatud kohta ja — pahvatab sääl südamest

naerma: väike vend istub rahulikult okupeeritud asemel, põsed punased, ja magab väsimusest...

ESIMENE poola linn, kus ühe päeva peatusime, oli Vilno. Meile tuli vastu keegi poola skaut, kes kogu laagri ajaks oli eesti poiste juure komandeeritud. Kõigile välis-skautgruppidele oli selline „onupoeg“ määratud abiks, juhiks ja tõlgiks. Meie juht oli noor üliõpilane Vilnost. Helejuukseline, sinisilmadega, vähelise kasvuga poola poiss, natuke saamatu, aga väga häatahtlik, abivalmis alati. Kaelasidemes kandis ta männikäbi ja käes suurt konarlikku keppi. Laagris püüdis ta meie poistele anda õpetust kokakunstis ja keetis suure hoolega juurvilja suppi poola moodi, tarvitades haruldaset palju sibulaid. Supp maitses aga üsna hääl!

Kuid tagasi Vilno juure. Vilnos oli noormees hoolitsetud meie korteri ja söögi eest. Ka päevaprogrammi oli ta koostanud, nii et see päev üsna huvitavalt möödus. Suure bussiga sõidutati meid läbi linna, näidati kõike ja seletati hoolikalt saksa ja vene keeles. Vilno on rikas kaunite kirikute poolest. Võibolla pooled neist käisime läbi. Neid näid veel üles lugeda ja kirjeldada — oleks mul isegi paremal tahtmisel võimatu: sedavõrd kirju on mälestuste mosaiik. Nimetan ainult, et käisime ka Vilno kuulsaimas kirikus „Ostra bramas“, kus puhkab marssal J. Pilsudski süda, ja aetasime sinna suure kimbu roose, mil puhul mu mees ütles skautidele mõned sõnad läbielatava silmapilgu tähtsusest, nimetades marssali südant — „Poola rahva südameks“ ja juhtides tähelepanu sellele, millise hardumisega usklikud poolakad selle südame juures palvetamas käivad... Päev hiljem olid Vilno ajalehed meie pärja asetamisele ja mu mehe järelhüüdele pühendanud pikki ja sooje kirjutusi.

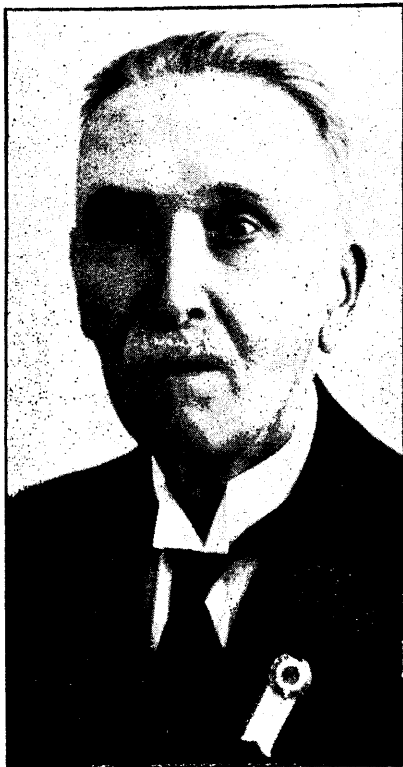
Käisime ka Vilno ülikoolis. Sääl võttis meid vastu ülikooli prorektor prof. Patkowski ja näitas isiklikult kartseritki, milles oma üliõpilasajal Pilsudski kinni istunud. Meie poistele pakkus suurt lõbu vajuda mõneks minutiks, kui prorektor oli selja pööranud, kaunis professorite istungisaalis suurtesse toolidesse. Tundus vist küll toredana istuda kord ka tähtsate õpetlaste toolidel...

Omapärane oli linna karusnahkade turg: suured hooned, nagu meil näituste puhul, karusnahkade paviljonidega. Kõike oli siin leida, püütud lambast kuni antiloobi nahkadeni ning uhkemate hõberebasteni... Tiigri nahkade osakonnas küsiti, kes meist kõneleb ingliskeelt. Mind lükati ette. Üks hindulane pistis kohe saleda, musta käe mulle pihku ja küsis: *How do you do?* ning hakkas siis oma tiigrinahku kiitma. Hõberebaste osakond oleks naisperele palju vaatamisväärsust pakkunud, kuna sääl toredaid eksemplare — võrdlemisi odava hinnaga — oli; aga kuna ma poiste seltsis viibisin, läksime neist õige külmalt mööda.

Kell viis olime palutud kaubanduskotta Eesti aukonsuli poolt korraldatud teele. Lõbusas jutuajamises möödus aeg kiirelt ja maiustused ajna kadusid laualt. Õhtul külastasime veel Vilno skautlaagrit ja siis tõttasime Varssavi rongile. Päriskahju oli Vilnost lahkuda! Isegi musti juudi kvartaale, kus räpased mehed, naised ja lapsed koos siblisid, oli nagu kahju jätta maha... (Järgneb)

Raamatu-aasta juubilar.

Peeter Grünfeldt 70-aastane

PEETER GRÜNFELDT, Tallinna Meestelaulu Seltsi auliikmena

1. oktoobril pühitseb Peeter Grünfeldt oma 70. sünnipäeva. Sündinud Tartumaal, Pühaste koolimajas koolmeistri pojana, oli ta alul ka ise koolmeister. Siis viis teda elu välja oma koduümbruse teiste rahvalgustajate — kirjameeste — ritta. Ja kirjamehena päämiselt on möödunud ta pikk ja töörikas elu. Viiskümmendviis aastat tagasi ilmus temalt esimene luuletus, ja neljakümnesitsine aasta eest (1888. a.) esimene raamat, üle 42 aasta tagasi algas ta ajakirjanduslik tegevus, kus ta on võtnud osa juhtiva, tegeva ja vastutava toimetajana 31 aasta jooksul, ja praegu juba 22 aastat töötab ta pangamehena Kinnisvaraomanike pangas Tallinnas. Kui kokku arvata ainuüksi need aastate arvud, siis näeme, kui suur on tänavuse juubilari minevik.

Peeter Grünfeldt on eesti produktiivsem kirjanik. Ei ole meil meie kirjandusloos ainustki teist, kelle tööd saaks võrrelda juubilari produktsiooniga. Seda näeme, kui teame, et enneiseisvusaasta kirjanduse moodustasid

üldse 18.000 raamatut, ja kuuleme, et neist on juubilari kirjutatud, koostatud ja tõlgitud raamatuid terveni 2,5 protsenti: 450 mitmesugust kõige mitmekesisema sisuga: ilukirjanduslikke, luulekogusid, proosat, memuaare, teaduslikke ja populaarteaduslikke, keeleõpikuid ja vaimuliku sisuga teoseid, eriti rohkesti aga raamatuid noorsoole. Vanemale kirjanikupõlvele on tihti ette heidetud suurt produtseerimist, aga küllap vist on õigus Rasmus Kangro-Poolil, kui ta *Eesti raamatu-aasta kõnedes* (lhk. 27) hindab järgmiselt tollaegseid kirjanikke:

„Me võime nüüd vägagi arvustavalt hinnata toleaja ilukirjandust kunstinõuete seisukohalt, aga me ei saa millalgi unustada, et iga aeg annab ajale vastavalt vajalist raamatut, ja ärkamisega oli ju see aeg, millal rahvas esmakordselt asus raamatut lugema: iga algus on nõrk, ning toit vaimule pidi olema tarvitajale seeditav. — Ärkamisaja vajalisimaks ülesandeks oli rahva õpetamine tulusale tegevusele. Rahvas oli vaene ja põllumehele polnud aimu mitmestki võimalusest, mis primitiivsusegi juures võib tööle-vaevale anda viljakamaid tagajärgi. Raamat siin sai sõbralikuks nõuandjaks, ja see nõuanne rändas suust suhu edasi ning tungis praktikkasse. Teiseks ülesandeks oli muidugi see, et kurnavate olude kurnatud iseteadmatuid inimesi erutada iseteadvuse aimamisele. Seda tegid laulikud jõudu mööda. — Siin rahvas sai peegliks neile tundeile, mis hõõgusid meie talupoja-rahva hingest tuha all, aga kuski avalikkuse ees ei leidnud kinnitust ega tuge.“

Teisest küljest, tähendagem, pole mingi ime, kui kirjanikud tänapäeval pakuvad eriti just stiililt tõhusamat: nii mõnigi neist kirjutab suuri vaevu pikemat aega paari-teise teose kallal ja see on õieti ta elutöö.

Juubilari suures toodangus leidub paljugi, mis on vaimustanud ja valgustanud meie rahvast, igal üksikul tema poolt välja saadetud raamatul on olnud oma ülesanne täita vaimuvalgusele püüdva rahva hulgas. Paljud juubilari luuletustest on meelitanud meie heliloojaid neid viisistama, ja nii nad kostavad meile vastu igast kodumaa nurgast ja ka meie

muusikaeltu suurpäevade lavadelt, laulupidudelt.

Päevalehe asutajana ja esimese juhtiva ja vastutava toimetajana (1905—1908) ja hiljem ajakirja *Romaani* rajajana ja toimetajana (a. 1922—1933) on P. Grünfeldt oma nime rainunud eesti ajakirjandusegi ajalukku.

Seltskondlikugi tegevuse alale on jätkunud tema energiat. Tema osavõtul on sündinud Tallinna Meestelaulu Seltsi ja hiljem ka Eesti Lauljate Liidu asutamine. Aastaid oli ta Tallinna Jaani Koguduse Vaestehooletajate Seltsi esimees, Nõmme teatriseltsi *Lämmeküüne* esimees, Kinnisvaraomanike Pangas juhatuse liige, Tallinna Meestelaulu Seltsi juhatuses, kõnelemata kaasatöötamisest teistes kultuurilisis ja ühiskondlikes organisatsioonides.

Praegugi veel on juubilar tegev oma töö- ja huvialadel. Väsimatult jälgib ta meie arenevat kultuurelu ja avaldab meie ajakirjanduses oma mõtteid endise värskusega. Vana tammena on ta näinud Eestit kasvavat ja arenevat. Tundes Eesti elu ärkamisajast alates, on ta süda ka eriti soe kõige vastu, mis on saavutatud ühe inimpõlve jooksul.

HERBERT SALU, noor kirjanik-õpetaja Viru-Jaagupis

KÄRBSSED LIIMIL

(Vaimse tahmaküünla valgel)

Illustratsioonid autorilt

U töölaua kohal ripub kärbssepaber. Jgal hommikul, kui asun oma töölaua taha ja kummardun istumaks, lõõn oma pää vastu kärbsepaperi alumist serva, mis saadud löögist hakkab tasa võnkuma. Aga kärbssepaber on vana ja paiguti kuivand ja ta ei pea hästi enam kärbsed enda küljes. Tihti langeb neist mõni mu pabereile ja ma puhun nad siis ära aknale, kus neid päikese paistel kuivab juba terve mustendav rodu; või, kui nad on kleepuvad ega taha vabandepaberilt, tõstan nad sule otsaga säält ja pühin ära vastu laua serva. Siis kiinduvad mu pilgud uuesti kärbsepaberile laes, mis nüüd ainult väriseb veel tasa, ja mu sihitult hulkuvad mõtted peatuvad säält hetkeks, nagu püüaks nad midagi tabada. Ent nad ei taba midagi ja jäävadki kõlkuma sinna, nagu kärbsed liimile.

Ja siis meenub mulle alati lugu ühest sõbrast ja tema saatusest. Selles loos ei ole õieti midagi erakorralist. See on üks neid lugusid, mis arenevad määkamatu meie igapäevases elus ja millele omistetakse tähelepanu vaid nii palju, kui võrd ollakse sunnitud neid kaasa elama. Kuid nad unustatakse sama kergesti, kui juhuslikult on saadud nende tunnistajaks.

Sellest on mõningaid aastaid tagasi, mil sooritasin oma stuudiumi ning siirdusin mu praegusele kutsealale. Noil esimesil stuudiumiaastail ma tutvusingi Meelistega, oma hilisema sõbra ja stuudiumikaaslasega.

Meeliste oli kevadel alles lõpetand keskkooli ning saabund sügisel ülikoolilinnna. Ta oli minust aastat kaks noorem, pika saleda kasvuga, tõmmu. Temas oli palju nooruslikku vaimustust, võiks ütelda—valmimatust, ebaküpsust. Kuid just selle nakkava noorusliku vaimustuse ja oma rahutu temperamendiga ta õhutas mindki, kes ma vahapääl olin hooletusse jätnud oma õpingud. Mäletan, millise õhinaga ta ise otse sööstis oma aine juure. Kirjandus ja kunst — need olid tema ainukesed kired. Ta otse neelas neid, andus neile kogu oma nooruse entusiasmi ja siirusega. Ta pühendus neisse kuni vaimse väsimiseni. Ma pole ealeski hiljem näind sellist kirge!

Polnud siis ime, et sellele kõigile järgnes taltumus.

Kuid ta sai sellest õnnelikult üle. Ja see, mis nüüd järgnes, polnud enam meelethu hullus, ega kohutav sööst, vaid püsiv, pikaldane pingutus. Ta stivenes nüüd oma ainesse usinuse, armastuse ja hoolega. Ta omandas teadmisi püsivusega, millega mesilane lennates lillelt lillele korjab mett. Ta töötas nagu rahn oma sihi kallal, järjekindlalt, vääramatu energiaga. Võis otse imestada, kuidas nooruslik püsivus, rahutus ja hoolimatuse olid temas maad annud hoopis vastandlikele elementidele.

Kuid need polnud temast siiski hoopis kadund, vaid peitusid tema alateadvuses, kust purskusid esile mõnel vaimustuse hetkel. See sündis harilikult välispoolt õpinguid, päämiselt vaidlustel kirjanduse või kunsti üle. Siis süttis endine Meeliste. Tema silmad lõid rahutult särama, nagu omandas seletatud ilme, žestides väljendus temperament, kuna sõnadest tõusis paatos.

Nii istusime tihti minu üliõpilaskambri hämaruses ja vaidlesime kunsti, kirjanduse ja teatri üle. Too oli aeg, mil kirjutasime oma esimesed tõsisemad kirjanduslikud katsed ja arvustasime neid vastastiku. Too oli aeg, mil kõnelesime oma parimad kõned ja unistasime magusaimad unelmad. Kuid meie idüll oli liig täiuslik, et igavesti kesta.

See oli kolmanda stuudiumiaasta teise semestri alul, kui suri Meeliste isa. Ilmar Meeliste rahalised ressursid olid hävitatud. Ta pidi katkestama õpingud ning siirduma mingisugusele ametile, et teenida leiba elatamiseks. Pidi töötama ka ema ja kahe noorema venna eest, kes nüüd, isa surses, olid jäänud toitjata.

Veel lahkumise eelpäeva õhtul tuli Meeliste minu juure. Ta oli märgatavalt rõhutatud. Kuid leppides saatusega ta püüdis ikkagi säilitada optimismi ja lootust. Ja nii me unustasime hetkeks karmi reaalsuse, mis oli häirind elu ja ähvardas meid lahutada teineteisest pikemaks ajaks. Viimast korda kõnelesime veel kirjandusest — me ainsast kirest, ja Ilmar kinnitas mulle, et ta ei suuda sellest loobuda. Ta tahab sellega ka siis tegeleda, kui ta peab endale ajutiselt valima mõne teise töö-ala, tahab selleks kasutada kogu oma vaba aja, et kord, kui võimed selgund, anduda sellele täielikult.

„Kui ajutiselt pean valima mõne juhusliku elukutse, siiski tahan jätkata katsetamist ja kord siiski siirduda oma lemmik-alale!“ rääkis.

Järgmisel päeval Meeliste lahkus ülikoolilinnast, kuna mina jäin sinna jätkama oma pooleliolevaid õpinguid. Sellest hetkest kadus ta minu silmapiirilt ja ma ei kuulnud temast enam midagi.

— — — — —

Aastaid on möödund. Olin lõpetand ülikooli ning asund kirjandusele — korrektuuri tegema. Harva, kuid siiski vahel jätkus aega ka loomingule — ja siis ma vähemalt olin rahul enesega. Mul ei olnud põhjust nuriseda k o h a puudumise pärast...

Minu päevad möödusid vaikselt ja rahulikult üksluses töös korrektuurpoognate taga. Parandades ja siludes teiste töid, tuli mul ajast ikka nagu nappus kätte, ja kui ma ei tahtnud heita kõrvale täieliselt oma loomingut, siis pidin selleks aega võtma õst. Kuid need olid siiski õnnelikumad hetked minu ühetoonilises elus ja nad kosutasid ning värskendasid mind rohkem kui üks õõ rahulist magamist. Niiviisi tõmbununa tagasi igasugusest seltskondlikust elust elasin vaikselt omaette juba aastaid, kuni juhus sundis mind hetkeks loobuma oma tavalisist harjumusist ja sisendas minusse tükiks ajaks ebameeldivat rahutust, mida tuntakse, kui ollakse häiritud oma harjumusis või sunnitud kaasa elama teiste kannatusile.

See oli hilissuve tuulisel päeval, kui kohtasin tänaval Meelistet. Ta oli tugevasti muutund ja, kuna ma polnud teda näind pikemat aega, ma ei tunnud teda kohe. Kiirel möödumisel saadud põgus mulje meenutas mulle midagi tuttavat alles siis, kui olin temast kaugenend juba kümme samm. Ma heitsin pilgu tagasi ning pidin juba pettumuses edasi ruttama, kui mu tähelepanu pälvis tuttavlik liigutus, nii omane Meelistele. Ma ei kahelnud enam oma esimese mulje tõelisvis ning suundusin talle järele.

Ta hoidis veidi vimma, nagu kardaks ta külma või jäist tuult, mis sasis ta õhukese palitu kallal. Nägu oli natuke hahkjäs, juuksed luitund ja silmad põgenend sügavasse koobastesse, mida raamisid tumedad prillid. Astusin ta juure ja tervitasin. Ta vaatas mulle imestunult otsa, näis nagu kahtlevat ja ta nägu omandas ilme kui püüaks ta meenutada midagi õige kaugelt ja ammuunenut. Siis tundis ta mu ära ja sirutas käe, mis oli külm ja niiske.

Me kõndisime hämarasse parki. Istusime hiidpuude alla üksikule pingile, tummad ja sõnatud, nagu poleks meil teineteisele midagi ütelda. Otsisin ainet kõneluseks, kuid leidmata sobivat, alustasin lõpuks pärimisega tema elukäigu kohta pääle meie lahkumist.

Ta näis olevat seda ootand ja ühtlasi kartnud. Vaatas mulle korra otsa tüdinult, etteheitvalt ja naeratas siis nii pooleldi ironiliselt, pooleldi muigavalt, nagu mõistaks ta minu inimlikku uudishimu, mis otsib toitu teiste kannatusis. Siis ta kõneles. Lühidalt, selgelt, lihtselt — nagu inimene, kes milleski pettund, kes enam millelegi ei looda, millegagi ei arvesta.

„Nagu sa tead,“ algas ta, „sõitsin kohe pääle õpingute katkestamist päälinna, kus lootsin teenistuse leidmiseks suuremaid võimalusi. Pöördusin siin isa tuttavate poole. Anti lootusi. Jooksin ise ringi ja kulutasin ametiasutuste uksi. Kuid igal pool olid kohad kinni, mind ei vajatud. Üteldi viisakalt ära, oldi kaastundlikki, suruti lahkumisel ka kätt ja sooviti edu teisel; paremail juhtudel anti lootusi tulevikuks. Keegi koguni humoristitses: „Mis kohtaotimine see on, meil pole töötuid.“

Kuid, mis oli mul lootusist tulevikku, kui mu olevik oli tume ja selgusetu.

Vajasin kohta, vajasin teenistust praegu, otsekohe vajasin seda nagu vajab kala vett, et elada. Sest kauaks ei löönd ette needki rahalised võimalused, mida ajutiselt andsid mööbli ja muu, nüüd ebatarviliseks osutuva realiseerimine. Ja seda enam, et ülalpidamist ei vajand mina üksi, vaid ka mu ema ja kaks nooremat venda. Pidid võtma oma pääle perekonna toitja kohused. See vastutus, mis mulle seega nüüd langes, ajas mulle vahel hirmu pääle ja kohasaamise lootusetus kihutas meeleteitele.

Sellest meeleteitest aetuna asusin uuesti ründama kõiki võimalusi töö saamiseks. Läksin hommikul välja uute lootustega, koguni salajaste unistuste ja kavadege, ning tulid õhtul tagasi pettununa, roidununa päevasest koerana jooksmisest. Heitsin väsinuna sängi, tahtmata

süüa, ega mõtelda enam millelegi, et järgmisel hommikul pääle rahutut und ärgata ja alata kõike jälle uuesti...

Nii jooksin juba nädalaid, kuust oli saand teinegi, kuni viimaks ühe isa tuttava kaudu õnnestus saada kohta kuhugi kantseleisse. Palk oli aga nii väike, et sellest poleks piisand neljaliikmelise perekonna ülalpidamiseks, kui poleks avitamas ema poolt tehtud kunagised säästusummad ja mõningad väiksemad rahad, mis olid säilind veel mööbli realiseerimisest. Töödki oli selle vähese palga eest teha piisavalt, kuid olin siiski õnnelik sellegi võimaluse üle ja lohutasin end mõttege, et nüüd on vähemalt ükski palgaline koht ja võib juba natuke kindlustatult ümber vaadata millegi parema järele.

Esimesil teenistuspäivil tundsin end kuidagi vabamana, otsekui pääsnuna mingi pingutava surve alt. Kuid selle rusuva tunde peletamiseks ja täieliseks hajutamiseks vajasin palju päevi. Kasutasin oma vaba aega sellal jälle lugemiseks. Kuid lugedes meenusid enesege kunagised kirjanduslikud katsetused, mis aga viimasel ajal, mil mind oli valland vaid kohaotimise mured, olid sootuks unarasse jäänd. Võtsin nüüd uuesti sule kätte ja kirjutasin, kui sain aega. Paremad tööd viisin toimetusse. Kuid ikka sain need säält tagasi või nad jäid lihtselt ilmumata teadmata põhjustel. Siis haaras mind meeleteit. Hakkasin kahtlema oma andes, pöördusin enesesse ning juurdlesin, mis võis olla mu tööde mitteilmumise põhjuseks. Noil enesejuurdlemise ja kahtluste pikil perioodel muutusin araks ja loobusin igasuguseist katsetusist. Ning varsti olin sunnitud heitma nood kõrvale hoopis pikemaks ajaks.

Ema vähesedki säästusummad, millest iga päev sai ikka osa palgale juure näpistatud, olid ajajooksul üha enam ja enam kokkukuivand, mis oligi põhjuseks, et olin uuesti sunnitud hakkama intensiivsemalt vaatama paremini tasuva koha järele. Uue koha otsimine nõudis minult kõik vabad päälelõuna tunnid, kuna harvad pühapäevad veetsin mingis pessimistlikus norutundes, mida ssendas minusse olukorra lootusetus.

Kui parema koha leidmine, pääle pikemaid otsimisi, mingeid tulemusi ei annud, loobusin sellest hoopis ning püüdsin teisiti suurendada sissetulekuid. Mingisuguse tutvuse teel sain hankida endale ühe juhusliku tõlketöö kuhugi ajalehe toimetusse. Kuna tõlge oli sooritatud võrdlemisi hästi, siis sain uuegi tõlketöö. Haarasin sellest tööst, mis alguses oli olnud juhuslik ja kannud enam ajaviite laadi, kui ühest tõhusast võimalusest, suurendada oma niigi väikesi sissetulekuid. Kuna aga tõlkijaid saksa ja inglise keelest oli palju, siis kippus seegi tööpõld jääma kitsaks. Et luua endale paremaid võimalusi, päälegi kui toimetusiski hinnati tõlkeid vähemtuntud keelist, otsustasin õppida ära rootsi keele. Hellitasin koguni salajast lootust, asuda kunagi millegi olulisema tõlkimisele mõnele kirjastajale, millega võinuks saada kätte suurema summa raha korrage.

Hankisin enesele vajalikud õpperaamatud ja asusin suure innuga õppima. See nõudis minult muu töö kõrval tugevat pingutust ja tihti õhtuti sängi heites tundsin vaimset väsimust ja tülpimust, mis järgneb tavaliselt ülepingutusele. Selles energia ja vaimu ülepingutuses ei jätkund mul üldse enam aega oma loomingule ja see vajus täiesti unarusse. Harva vaid veel vilksatas mõte sellest.

Viimaks, ligemale aastase pideva õppimise järele, pääle lühitõlgete sooritamist lehtedele, julgesin asuda eelpool tähendatud tõhusama töö kallale, mille kavatsesin läkitada ühele kirjastusele, kes harrastas selliseid tõlkeid.

See oli esimene tõlketöö, millele andusin tõelise hoole ja armastusega — vastas see ju mu maitsele ja rahuldusvaimugi. Töötasin selle juures pideva järjekindluse ja usinusega, et jõuda valmis sügiseseks kirjandusehooajaks. Töö edeneski mu käes üsna jõudsasti ja veel oli tõlkida sellest vähem kui üks neljandik, kui ühel päeval lugesin lehest kirjastuse kuulutust, milles teatati, et lähemal ajal on ilmumas — töö, mida tõlkisin.

Keegi oli minust ette jõudnud. Lasksin lehe langeda ning seisin tükk aega tummalt laua ääres, millel lebas mu peaaegu valmis tõlge.

See ebaõnnestumine võttis minult pikemaks ajaks tuju igasuguseks tööks. Mis ette võtsin, seda tegin hooletult ja lohakalt. Tihti sain nüüd tõlkekäsikirja tagasi kas täieliselt või osaliselt ning kui asusin nende parandamisele, olin veel tülpinum ja ükskõiksem kui varemalt. Ning neist tavalisist ajalehetõlgetest hoovav vaim oli nagu kuumniiske läpastand õhuvool, kui mingi mürgine aur, mis võttis iiveldama südamealuse ja surmas kõik vaimsuse. Kord, kui jälle tundsin sellist, peaaegu füüsilist iiveldust oma näruse tõlketöö vastu ja olin üsna kogemata usaldand sullepää kätte võtta, märkasin, et mu omagi sõnut ja väljendusist hoovas seda samast kuumniisket, läpastavat hingeõhku. Heitsin sullepää kõrvale ning loobusin nüüd igasuguseist edaspidiseist katsetusist. Nüüd töötan sullepääga veel vaid nii palju, kui mul seda hädapärast tarvis läheb kantselei- ja tõlketöö juures. Minus on nähtavasti sündinud mingi hingeline pöörang, mis kunagise nii armsa toiminguga, nagu oli seda kirjutamine, seob nüüd kõige vastiku, jälestava, inetu ja madalaga. Küllap see on vist sellest, et tõlkides ja kirjutades olen aiva pidand tegelema just kõige sellega. See mõjub pikapäale nagu mürgigaas kopsudele.

Nüüd siis olen nii kaugel, et võin oma saatust ette näha. See on pikaldane kustumine, hääbumine vaimse suitsukütunla vingus. Ja kuidas minagi ometi kord alustasin julget lendu. Ja kuhu jõudsin? Kantseleisse tolmama, tõlgetesse lämbuma. Alguses veel lootsin ja unistasin. Mõtlesin, et see on kõik ajutiselt nii, et kunagi kujuneb kõik paremaks ja siis lendan siit ära rõõmsalt

Arula „Pülme“ perepoegi aastatest umbes 1880

sumisedes nagu mesilind. Tõeliselt olen — kärbes, olude sunnil. Ja eks see kärbes lenda liimipaberile — ajutiselt, et varsti edasi lennata. Kahjuks sinna nad jäävad, sinna ka surevad,“ — lõpetas Meeliste oma jutustuse ning laskus seljaga pingitoele.

„See on kord juba kärbeste saatus,“ lisas ta vähe aja pärast nagu alistunult juure.

Mõistsin.

Ja ma tulin koju, morn ja nukker.

„Veel täna võtan maha kärbsepaberi!“ mõtlesin teel.

Kuid ma kodus mõtlesin ümber ja nii ta nüüd ripub endiselt säääl ning meenutab mulle lugu sõbrast ja tema saatusest. Aeg-ajalt sääält langeb mõningaid kärbeid mu paberile, aga siis ma puhun nad ära aknale, kus neid päikese käes kuivab juba terve mustendav rodu...

Edmund Vallot

JAAK TAMM

Jaak Tamm surnud

Vanade rahvalalgustajate kaadrid hõrenevad... Ehkki selles kaduvikul palju enam nõuda pole jäänud.

Jaak Tamm oli neid ärkamisajal tööleasunud tegelasi hariduspõllul, kes, saanud tõhusa ettevalmistuse omaaegses kuulsas Liivimaa hariduslättes, Valga Zimse kõsterkooliõpetajate seminaris, asus tööle kooliõpetajana 1889—97 aa. Laates ja Kuigatsis, ja hiljem, 1897—98 a. siirdus Vändra kurtummade kooli, kus oli õpetajaks ka Anton Jürgenstein, samuti Zimse kasvandikke. 1898 a. kevadel valiti J. Tamm Hargla koguduse köstriks. 1903 a. kuni Vabariigi algpäevini oli ta ühtlasi Hargla kihelkonnakooli juhataja.

Õma 36 aastat kestnud köstri- ja kooliõpetaja ameti kestel võitis ta kogu Hargla kihelkonna laia poole-

hoiu ja koguduse liigete ning lastevanemate armastuse hää kasvatuses eest usulises ja rahvuslikus vaimus. Ei olnud Harglas ega ümbruskonnas inimest, kes ei oleks tunnud õiglast, hääsüdamlikku ja alati lahket koguduse ametnikku. Igal ajal oli ta valmis aitama kaasinimesi.

Nüüd, 10. sept. s. a., pikaajalise südamehaiguse tagajärjel uinus vana töömees viimsele puhkusele.

Jaak Joosti p. Tamm oli sündinud 9. veebr. 1868. a. Uue-Pornuses Halliste kihelkonnas, üleskasvanud Tõlliste-Plinsil Sangaste-Laatre kihelkonnas.

Teda jäid leinama vendadelapsed ja hulgad endisi õpilasi, kelledest paljud tegevuses praegu tublide töömeestena mitmesugustel aladel.

Muld mälestusi ei mata.

Harglalane

Fot. K. Akel

MILVI LAID, Estonia primadonna

Fot. K. Akel

Pr. HELMI NEREP, Draamastudio näitleja

„Estonia“ teater 1935/36 a. hooajal

ESTONIA teatri hooaeg avati 14. sept. itaalia helilooja Ermanno Wolf-Ferrari *Madonna ehiega*, millele 15. sept. draama-hooaja avatükina järgnes Shakespeare'i *Mida soovite*.

Hooaja repertuaari üldjaotusest rääkides tuleb märkida kõigepealt *Estonias* ooperietenduste arvu suurendamist opereti arvel. Nii näeb teatri eslarve ette 100 sõnadraamatendust, möödunud hooaja 70 asemel. Operetietekandeid nüüd oleks samuti 100, mööd. a. 130 etenduse asemel. Nii et ooper ja operett *Estonias* oleks — tasakaalustatud.

Sõnalavastuste osas on järjekorras teise lavastusena Bourdet' *Asfaltmunud*, komöödia.

Arvatavasti novembrikuu keskpaigas toimub Aino Kallase uue draama *Maret ja ta poeg* esietendus. See on Viljandi mässu einestikul kirjutatud eesti draama.

Teistest lavastustest nimetagem Eugen O'Neill'i komöödiat *Oi, noorus* ja Jaques Deval'i *Koduõpetajannat*. Võimalik, et lavastatakse ka Goldon'i *Mirandolina*, Gogoli *Revident* ja Teekonna lõpu autori Sherrifi *St. Helena*. Ooperi osas kohe pärast *Madonna ehte* esietendust algab töö Wagneri *Lohengrini* ettevalmistamiseks uues lavastuses. Järgnevad Leoncavallo *Pajatsid* ja Mascagni *Cavalleria rusticana*. Hooaja teisel poolel on kavas Dargomõšski *Näkiheid* ja Puccini *Boheme*.

Operett avas hooaja 24. sept. Kalmani *Marizaga*. Teise operetilavastusena on kavas Ed. Künnecke kauni viisiline, kuid äärmiselt nõudliku muusikaga *Avatlev leek*. Hooaja teisel poolel on operetitrupil kavas Joh. Strauss'i *Sinine Doonau* ja Franz Lehari *Naeratav maa*.

„ESTONIA“ SELTSI JUUBEL

20. okt. saab Estonia teatri asutanud selts 70. aastaseks. Päeva pühitsetakse kui tõelist auväärset sündmust vastava erilise pidulikkusega.

PÖÖRLAVA „ESTONIA“ TEATRIS

Estonia juhatus, eesotsas esimehe G. Laanekõrvi ja abiesimehe K. Virmaga on suutnud Estonia teatritele muretseda tehniliselt täiusliku pöördlava, mille raudkonstruktsioon telliti Berliinist A. S. Märkische Maschiene-fabrik'ilt. Osatühi „Estonia“ kulul on lava jaoks muretsatud ka uus valgustussaadeldis. Sellega on näitejuhtidele ja dekoraatoritele endisega võrreldes loodud lahedamad tehnilised võimalused. Uhtlasi, olgu märgitud, on teatrisaalis loodud juure neli esinduslooži.

Fot. K. Akel

Pr. ALBINA KAUSI (ÜKSIP), Estonia teatri näitleja

„ESTONIA“ BALLETRÜHMA JUUBEL

Sel hooajal möödub 10 aastat ajast, mil loodi Estonia balletirühm. Sündmust tahetakse pühitseda piduliku balletilavastusega. Eeskavas oleks Tšaikowski *Pähklipureja*.

VÄLISKUNSTNIKE ESINEMISI „ESTONIAS“

Väliskülalisi on oodata nii Estonia ooperile kui ka operetile. Nii ooperis arvatavasti esineb prantslanna Ninon Vallin, itaalia tenor Manurita, poola koloratuurilauljanna Ada Sari. Lätist saabuvad balleriin Vanda Grossen ja tantsija Arved Ozolins.

Meie operetipubliku südame võitnud soome primadonna Ritva Aro saabumist *Estoniasse* kuulutavad juba afišid — nende ridade kirjutamise ajal.

Draamastuudio teater 1935/36. a. hooajal

HOOAEG algas 6. sept. A. H. Tammsaare *Tõe ja õiguse II* jao A. Särevi dramatiseeringuga *Härra Mauruse I järgu koolis*. Särevi lavastusel. Teises koosseisus algas ringreis 12. sept. kahe teosega. Selle koosseisu kavas on A. Mälgu uudisteos *Mees merelt* Paul Sepa juhatusel ja H. Ibseni *Kummitused* R. Tarmo juhatusel ning Liina Reimani kaastegevusel. Ibseni on otsustatud võtta repertuaari, tahtel pakkuda tõsisemat ülesannet näitlejaile ning anda publikule vahel ka klassilist repertuaari, seda enam, et nimetatud teose sisu on aktuaalne ka tänapäevale. Usume, et publikule on ka suureks vahelduseks näha tõsisema sisulist suurmeisteri teost, kuna meie omad autorid on viimasel ajal kaldunud komöödiate, eriti külarealistlikkude komöödiate kirjutamisele.

Kuna käesoleval hooajal ei näi algupärandeid palju ilmuvat, siis tuleb teatril kasutada paremat tõlke-näitekirjandust. Kui aga kirjutatakse hooaja kestes vastuvõetavaid algupärandeid, siis muidugi tehakse repertuaaris muudatusi algupärandite kasuks.

„Härra Mauruse I järgu koolis“
Proua Vaarmann — Lo Tui, Tiina — Salme
Reek, härra Maurus — Ed. Türk

Üldiselt on aga *Draamastuudio teater* alati annud ja annab ka tulevikus eesõiguse vastava kunstilise väärsusega algupärandeile.

Päale eelnimetatute on veel repertuaari võetud läti autori R. Bersinši *Merikarud*. Tükk on kirjutatud eestlastest ja lätlastest meremeeste elust Heinaste rannast. Selle tüki kohandab täiesti eesti oludesse autori nõusolekul A. Särev. Siis on veel kavatsusel itaalia autori A. Stefani draama *Messiina kingsepp*, Thomas Dicksoni *President Lincoln* — näidend Ameerika Ühendriikide vabadussõjast, itaallase Luigi Kiarelli komöödia *Tagasi ellu* ja A. Strindbergi *Eerik XIV*. Kaalumisel on veel Franz Albrechti *Heinrich VIII, Inglismaa kuningas*. On loota lähemal ajal ühe algupärandi ilmumist — *Maa kutsub*, mille autor aga alul soovib tundmatuks jääda.

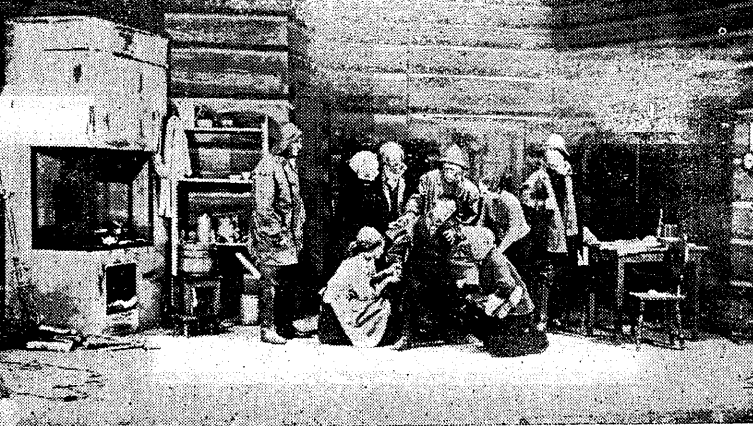
Draamastuudio teater on senini korraldanud päale muu ka järjekindlalt noorsooetendusi. Nüüd on otsustatud teatri juure ellu kutsuda iseseisva osakonnana *Noorsooteater*, mille ülesandeks on korraldada järjekindlalt ja senisest intensiivsemalt laste- ja noorsooetendusi. Tallinnas. Küsimuse algatajaks ja ettevõtte teostajaks on Näitekunsti Sihtkapitali Valitsus, teostades teatritegelaste

„Mees merelt“
Laas Räimes — Aleks. Mägi

„Härra Mauruse I järgu koolis“
Slopašov — Aug. Sunne, Voitinski — Joh. Kaljola

„Mees merelt“, stseen I-sest vaatuses

kongressi resolutsioone. Astutakse ka lähemasse kontakti Tallinna Linna Koolivalitsusega.

Noorsooteatri tegevuse suuna määramiseks kutsutakse ellu nõukogu, kuhu kuuluksid väljaspoolt teatrit Tallinnas Koolivalitsuse, Naisliidu, Näitekunsti Sihtkapitali, ajakirja Teater esindajad ja kaks pedagoogi Õpetajate Liidu ringkonnast.

Laste ja noorsoopertuaar kuulutatakse hiljem välja, kui nõukogu neis küsimusis on seisukohad võtnud. Noorsootenduste avatükiks on lubanud H. Visnapuu kirjutada eesti muistendi ajneil näidendi *Kuus verda*. Ühtlasi kavatakse õppivale noorsoole, vastavalt kooli õppekavale lavastada ka mõningaid eesti klassilisi autoreid. Tegelasena esineksid päle *Draamastudio* tegelaste ja kaastegelaste vastava kokkuleppe alusel näitlejad ka teistest teatritest. Alatiseks näitejuhiks noorsoolavastuste alal on kutsutud tegutsema Paul Sepp. Ühtlasi töötaksid noorsooteatris näitejuhtidena veel ka A. Särev, L. Kalmel ja A. Sunne. Samuti on lubanud oma pidevat kaastegevust proua Gerd Neggo ühes oma tantsustuudioga. On kavatsusel lavastada ka üht pantomiimi noorsoole, pr. G. Neggo juhtimisel, millele muusika kirjutaks üks meie nimekamaid heliloojaid.

Hooajal pühitsetakse *Draamastudio* teatris ka mõningaid juubeleid. Kõigepäält tuleks märkida, et *Draamastudio* asutamisest möödub käesolevaks sügiseks 15 aastat, mida tahetakse ära märkida ühe lavastusega. Oma 15 aastast lavakutselist tegevust pühitseb hr. A. Mägi ja hr. P. Sepp oma 50 aastast sünnipäeva.

„KUMMITUSED“

H. Ibseni draama 3-es vaat. Näitejuht — Ruut Tarmo, dekoraator — Pärn Raudvee. Liina Reimani kaastegevusel.

KAS äratada üles Ibsenit? Kas mängida *Kummitusi* (varem tuntud *Tontide* nime all)?

Kindlasti on see vajalik katsetus eesti praegusel laval. Aga milleks? Vastus järgneku.

Kas nüüd hääks või kurjaks, kuid eesti lavakirjanduse tänapäev kaldub tugevasti kergesisuliste naljamängude ning rahvatükkide poole. Kui tuleb meele viimaste aastate lavastusi meie suuremais teatrites, siis otse üllatune selle nõlvaku üle, millel libastub meie teatri sisuline tase. Ibseni *Kummituste* tõsidraama on seepärast tõesti katse nägemiseks, kas Eestis on veel draamapublikut või ei olegi enam.

Kummituste sisu on aktuaalne. Rahva väljasuuremise, tüttervise jne probleemid on saatusliku tähtsusega Eesti rahvale. Asja lugemise lehest, et kavatakse järgmine aasta kuulutada tervishoiu aastaks Eestis.

Ibseni *Kummituste* draama näitab kohutava meisterlikkusega Osvald Alvingu pöruvatas saatuses pärvise mõju järeltulevale soole. Meilgi on eesti tõu parandamise probleemid nihkunud esiplaanile ning otsitakse pinevalt teid tõu alaväärtuslikkuse vastu võitlemiseks.

Kummituste lavaletoomisega tahab *Draamastudio* teater anda lisa selle probleemi aktuaalsustamisele.

Aga Ibsen haarab veel sügavamale. Ta näitab alaväärtuslikkude tõuomaduste edasiandmise ja kodukäimise ning kummituste kõrval arengut tõkestavaid kummitusi vaimu alal, sest kõik äraelanud endised tõekspidamised häirivad meie vaimu tervishoidu ja lisavad takistusi rahva kultuuristumiseks.

Lootkem, et *Kummituste* lavaline edu tõestab, et meil leidub tõsise draama harrastajaid, samuti ka neid, kes rahva saatusprobleemide vastu ei jää külmaks.

Kaasa mängivad studio tugevamad jõud: Mizzi Möller, Ruut Tarmo, A. Mägi, A. Suurorg, külalisena pääosas Liina Reiman.

NÄITLEJA ALEKSANDER MÄGI

15 aastase kutselise lavategevuse juubeli tähistamiseks

„MEES MERELT“

August Mälgu näidend 4 vaat. Lavastaja — Paul Sepp, dekoraator — Pärn Raudvee.

MEES MERELT on riigivanema auhinnaga kroonitud autori, August Mälgu uusim rahvatükk kalurite ja merimeeste elust.

Eesti rahvas on meriäärne rahvas, kuid meretunne näib olevat meil kõigil kadunud, nii vähe on meil mere- luulet, merd romaanides, novellides ja näidendis. Juba seepärast väärub Mälgu *Mees merelt* tõsist tähelepanu. Selles Mälgu uuemas rahvatükis kohtame toredaid rahvatüpe, nagu võrgupunuja Räämes, kes oma rikkaliku ja lopsaka rahvapärasusega on otse paeluv. Aga ka suur riukamees on see Räämes. Näidendi intriigi-arendajana meenutab ta Saaremaa Priidut *Kroonuonus*, kes ongi Räämese prototüübiks. Riukameest Rääimest mängib tänavune juubilar Mägi. Ja kes ei tunneks Mäe võimeid sellistes osades? Ta pakub kindlat naudingut.

Ega üksi Räämesega ei piirdu *Mees merelt* tüüpide sari. Siin kohtame sõnaka ja kuraasika rannaede (Mizzi Möller), totaka rannapoi (Ruut Tarmo kuides saab sellest meistertüüp). Rannatükki kuuluvad muidugi kaptenid ja need on Suuroru ja Hõimre kindlais kätes. Nooremat studio generatsiooni esindavad Eskola noorem (*Mees merelt*) ja Aino Talvi — kapteni tütar, kelle armastuse ümber pöörlebki kogu intriig.

Kui kõigele sellele lisada rannaelu kujutus kõigi oma rõõmude ja muredega ning meeoludega, siis saame nauditava rahvanäidendi.

Lavastustöodes viimasel ajal eemalseisnud Paul Sepp tõestab oma uudislavastusega, et ta sama hästi võib lavastada eesti rannatükke nagu *Orleani neitsitki*.

„HARRA MAURUSE ESIMISE JÄRGU KOOLIS“

Andres Särevi dramatiseering 6. pildis. Lavastaja — Andres Särev, dekoraator — Pärn Raudvee.

A. H. TAMMSAARE tuntud romaani sarja *Tõe ja õiguse* dramatiseeringute lavastuste järgena on jõutud *Tõe ja õiguse* II. köiteni. Dramatiseeringute rea paisumiseks *Harra Mauruse esimese järgu koolis* A. Särev on annud tiheda lavateose *Tõe ja õiguse* II. köitest.

Uut dramatiseeringut võiks nimetada mitmeti, kuid küsimus, mida siin lahendatakse, on küsimus direktor Mauruse tõest ja õigusest.

Vargamäe vana Andrese poeg Indrek, kes on kasvanud ilmsüütuses ja piibliüksuses, tuleb Mauruse juure kooli. Näidendi kestes näeme, kuidas poisist, kes ei oska valetada, Maurus kasvatab „elupoliitiku“ tõe ja vale küsimuses. Uus dramatiseering *Tõest ja õigusest* on Indreku südame ja arengulugu, esimese vale, esimese armastuse ja esimese jumalasalgamisega. Kasvava nooruse suundumine ideaalidele satub vastollu direktor Mauruse „elutarkuse ja maailmakunstiga“. Sellest Indreku sügav siseheitlus ja osaline demoraliseerumine. Kõige selle juures on Indrek siiski passiivne pääkangelane. Tõeliselt pääkangelaseks dramatiseeringus kujuneb direktor Maurus, kelles nähtakse üht tuntud omaaegset suurt Tartu koolimeest. Venestamise ja saksastamise ajal vägivalla keerises see „eesti elu edendaja“ muutub osalt demoraliseerituks, osalt veidrikuks, osalt poolhulluks, kuid ometi selle mehe rinnus sügaval küdeb suur armastus oma maa ja rahva vastu.

Mauruse osa mängib Ed. Türk suure meisterlikkusega, nagu seda mäletatakse veel *Vanemuisest* Mettuse dramatiseeringust. Särevi dramatiseering on selle osa süvendanud, põhjendanud ja laiendanud.

Kes tunneb Tammsaare *Tõe ja õiguse* II. köidet, see teab, milliseid toredaid õpetaja tüpe pakub romaan.

Neid kõiki on kasutatud dramatiseeringus. Aga kõige selle juure tuleb veel liigutud Iugu väikese Tiina „jalgade alla saamisest“. Selle loo sissepõimimine teeb dramatiseeringu sügavamaks ning iseloomustab paremini nii Maurust kui ka Indrekut.

Juuru algkooli täiendusklassid

Pildil: F. Fromholz, A. Kuulman, O. Aron, E. Viinberg, A. Anveld, G. Penter, A. Reinumägi, G. Koov, A. Stroom, A. Toom, H. Flaur, H. Noort, J. Pranno, A. Nikker, L. Orav, L. Gännert, L. Vetson, A. Massov, A. Loopmann, A. Allan, L. Hert, J. Mühlman, Liblikas, E. Levantka, E. Cerland, E. Samblik, J. Laars, E. Veinberg, L. Lohvart, J. Siivermann, õpet. A. Kruusimägi, õpet. Nürnberg, õpet. P. Lambing, õpet. Riiberg, õpet. H. Eesik, S. Herberger, S. Pinsel, P. Martinov, E. Peltoff

Lokuta algkool, Järva-
maal

Fot. A. Kärp

VAHASTU ALGKOOL

Pildil: Eevald Murumägi, L. Vahur, Lembit Ruut, Felix Luuk, Harvet Murumägi, Paul Benjamin, E. Künstler, Kaljo Ruut, Elmar Käsper, Endel Kloren, Harald Käsper, Jaan Murumägi, Udo Künstler, A. Robom, Alma Laub, Laine Kloren, Ella Murumägi, Heino Mironov, Hilja Traublum, Leida Alev, Marta Murumägi, Selma Lauren, Meeri Kustman, Alta Palm, Ellen Leesman, Ilse Palm, õpet. pr. M. Mironov, Asta Plau, Selma Käsper, Selma Selter, A. Laurer, Leida Kustman, Alma Mingo-vits, Aino Käsper, Vaike Pakesman, Vaike Kusmanov, Erna Laub, Erna Kloren, Maimo Künstler, Elsa Künstler, Eevald Kruusman, Paul Lindeberg, Eldor Juhkan, Eelix Vast, Alfred Künstler, Hillar Sommer, õpet. Mironov, Aino Kont, Eena Friedberg, Aino Veimer.

Draamastuudio teatri ringreisid

„HÄRRA MAURUSE I JÄRGU KOOLIS“

Andres Särev'i dramati-
seering 6-es pildis

A. H. Tammsaare romaani
„TÕDE JA ÕIGUS“ 2-se jao
järgi

Lavastaja — Andres Särev
Dekoraat. — Pärn Randvee

Järva-Jaanis teisip.	1 okt.
Paides, kolmapäeval	2 „
Türil, neljapäeval	3 „
Võhmas, reedel	4 „
Suure-Jaanis, laup.	5 „
Tarvastus, pühapäev	6 „
Viljandis, teisipäeval	8 „
Kil.-Nõmmel, kolmap.	9 „
Mõisakülas, neljap.	10 „
Pärnus, reedel	11 „
Sindis, laupäeval	12 „
Vändras, pühapäeval	13 „
Raplas, esmaspäeval	14 „

Näitleja **ALEKS. MÄGI**
15. a. kutselise lavategevuse
junbelietendused

„MEES MERELT“

Aug. Mälgu näidend 4. vaat.

Lavastaja — Paul Sepp
Dekoraator — Pärn Randvee

Leevil, nelapäeval 3 okt.

Antsas, reedel	4 okt.
Tõrvas, laupäeval	5 „
Tsirkulinnas, pühap.	6 „
Valgas, kolmapäeval	9 „
Väike-Maarjas laup.	12 „
Erra-Liival pühap.	13 „
Narvas, neljapäeval	17 „
Jõhvis, reedel	18 „
Kohtla-Järvel, laup.	19 „
Kundas, pühapäeval	20 „
Rakveres, esmasp.	21 „
Tapal, teisipäeval	22 „

LIINA REIMAN'I

kaastegevusel

„KUMMITUSED“

H. Ibseni draama 3. vaat.

Näitejuht — Runt Tarmo

Dekoraator — Pärn Randvee

Petseris, teisipäeval	1 okt.
Võrus, kolmapäeval	2 „
Valgas, teisipäeval	8 „
Tartus, neljapäeval	10 „
Põltsamaal, reedel	11 „
Rakveres, teisipäev.	15 „
Narvas, kolmapäeval	16 „

Algus kell 20 (8 õhtul)

on pikkadel sügisõhtutel parimaks ajaviiteks

- Alati ilus, pildirohke sisu
- Rohkesti huvitavaid, algup. mõistatusi
- Palju väärtuslikke auhindu

„Eesti Mõistatuslehe“ mõistatuste lahenda-
jaile auhinnaks **õmblusmasin**

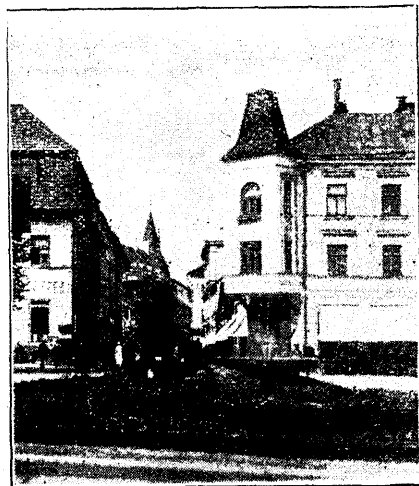
Nõuk.-Vene õmblusmasinate „Goschveimaschina“ esindajalt
M. NARITS ja Ko. Tallinn, V. Posti 5

Igaüks, kes lahendab mõistatusi, peab ajaga sammu, täiendab oma teadmisi elule kõige lähemate ja tarvili-
kumate teadmistega.

Paljud haritlased ja õpetlased on tõendanud, et mõistatuste lahendamine on aidanud neid oma teadmiste meeletuletuses ja rikastumises.

Iga eestlane, kes tahab tunda kodu- ja välismaad, kirjandust, teatrit, kino, kunsti, sporti ja tahab olla ka arvuteaduses ning kombineerimises võimeline, ostab „Eesti Mõistatuslehe“.

ÜKSIKNUMBER 15 SENTI

50-aastase

äritegevuse juubeli puhul laseme müügile kõikisugu
moe- ja pudukaubad eriti soodsate hindadega

B. GENSS & POJAD

1885—1935 a.

Tartus, Küüni t. 8